



VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY



ÚSTAV SOUDNÍHO INŽENÝRSTVÍ
INSTITUTE OF FORENSIC ENGINEERING

POJISTNÉ PODVODY - NEMOVITOSTI

INSURANCE FRAUDS – REAL ESTATE

DIPLOMOVÁ PRÁCE
DIPLOMA THESIS

AUTOR PRÁCE
AUTHOR

Bc. JAROSLAV LIŠKA

VEDOUCÍ PRÁCE
SUPERVISOR

Ing. JOSEF ŠTOLA

BRNO 2011

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá pojistnými podvody, které jsou páčány v oblasti občanského pojištění domácností a nemovitostí. Ke zpracování práce na toto téma mne vedla především jeho aktuálnost a také to, že se mi zadaná tematika jeví jako velice zajímavá. Úvodní, teoretická kapitola, se zabývá obecným popisem pojistného podvodu, další kapitola podrobněji rozebírá celostátní statistiky pojistných podvodů ve všech oblastech pojištění a dále se snaží o určitý odhad ve zkoumané oblasti pojištění. Cílem práce bylo vyhodnotit faktory směřující k podvodnému jednání, vyhodnotit rizikové skupiny této trestné činnosti a na základě zjištěných skutečností se pokusit navrhnout určitá nápravná opatření. Třetí kapitola proto zkoumá postoj současné společnosti k pojistnému podvodu a s využitím online dotazníku se pokouší o sestavení profilu průměrného pachatele pojistného podvodu. V následující kapitole jsou nastíněna preventivní a represivní opatření, v páté kapitole je popsáno odhalování a vyšetřování pojistných podvodů v praxi. Šestá kapitola uvádí konkrétní odhalené případy pojistných podvodů ve zkoumané oblasti. Závěrem jsou shrnuty zjištěné skutečnosti a rezervy a následně popsány možné návrhy na zlepšení.

Abstract

This diploma thesis deals with insurance fraud committed in both civil household insurance and real estate insurance. The actuality of insurance fraud and also the fact that this theme is very intriguing, is what drawn me to this topic. The first theoretical chapter offers a general description of insurance fraud. The second chapter then deals with the analysis of national statistics of insurance fraud in all areas of insurance, as well as the estimated numbers in a surveyed area of insurance. The aim was to determine factors leading to insurance fraud and evaluate risk groups of these crimes. These findings could be used to propose preventative measures. The third chapter therefore examines the attitude of modern society toward insurance fraud. It also explores the use of an online questionnaire in an attempt to build a profile of the average insurance fraud offender. Following chapter outlines the preventive and repressive measures, while the fifth chapter describes the detection and investigation of insurance fraud in practice. The sixth chapter presents specific cases of insurance fraud detected in surveyed area of insurance fraud. In the conclusion, the thesis summarizes findings and reserves as well as suggestions for improvement.

Klíčová slova

pojistný podvod, pojištění, nemovitost, domácnost, prevence, indikátory

Keywords

insurance fraud, insurance, real estate, household, prevention, indicators

Bibliografická citace

LIŠKA, J. *Pojistné podvody - nemovitosti*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Ústav soudního inženýrství, 2011. 84 s. Vedoucí diplomové práce Ing. Josef Štola.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje.

V Brně dne

.....

podpis diplomanta

Poděkování

Chtěl bych tímto poděkovat především vedoucímu mé diplomové práce Ing. Josefu Štolovi a dalším lidem, kteří svými podněty, ochotou a pomocí, přispěli ke zpracování této diplomové práce.

OBSAH

Abstrakt	4
Abstract	4
Klíčová slova	5
Keywords.....	5
ÚVOD	11
1 POJIŠTĚNÍ A POJISTNÝ PODVOD OBECNĚ	13
1.1 Pojem riziko a nejistota	13
1.2 Pojištění	14
1.3 Historie pojišťovnictví.....	16
1.4 Podvod a pojistný podvod	19
1.5 Dělení pojistných podvodů	24
1.6 Postavení pojišťoven v ČR	29
2 STATISTIKY POJISTNÝCH PODVODŮ	31
2.1 Statistické zdroje v minulosti.....	31
2.2 Statistické zdroje v současnosti.....	32
2.3 Statistiky pojistných podvodů v oblasti majetku a odpovědnosti.....	33
2.4 Odhad počtu pojistných podvodů v oblasti nemovitostí a domácností.....	38
2.5 Shrnutí statistik pojistných podvodů	42
3 OSOBA PACHATELE POJISTNÉHO PODVODU	47
3.1 Ekonomické důvody páchaní pojistných podvodů	47
3.2 Psychologické důvody páchaní pojistných podvodů	48
3.3 Profil průměrného pachatele pojistných podvodů v ČR.....	50
4 PREVENCE POJISTNÉHO PODVODU	57
5 ODHALOVÁNÍ A VYŠETŘOVÁNÍ POJISTNÉHO PODVODU	63
5.1 Indikátory pojistných podvodů	64
5.2 Postup likvidátora a pojistitele.....	66
5.3 Důkazní prostředky	67
5.4 Postup orgánů činných v trestním řízení	69
6 KONKRÉTNÍ PŘÍPADY POJISTNÝCH PODVODŮ	71
6.1 Bohatý vysokoškolák	71
6.2 Sklad či byt?.....	71
6.3 Tragédie nebo vynucená demolice?	72
6.4 Pojistný podvod měl zahladit požár	72
6.5 Kuriózní hlášení pojistné události.....	73
6.6 Za požárem starého domu stál pojistný podvod	73
6.7 Pojistný podvod za kterým stála povodeň	73
6.8 Dvouletá podmínka za pojistný podvod	74
ZÁVĚR	75
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	79
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	83
SEZNAM PŘÍLOH.....	84
PŘÍLOHY	85

ÚVOD

Pojistné podvody způsobují v posledních letech pojišťovnám nejen na území České republiky mnohamilionové škody. Situaci v poslední době ještě zhoršila již několikátým rokem trvající ekonomická krize a každý rok přispívají též živelné pohromy jako povodně a hurikány. Není tedy divu, že pojišťovny bijí na poplach a téma pojistných podvodů ve všech oblastech pojištění se stává velice závažné a aktuální. O různých druzích pojistných podvodů, statistikách odhalení či stále narůstajícího množství těchto podvodů se dnes dozvídáme snad ze všech druhů sdělovacích prostředků jako je tisk, internet či televize. Toto téma je tedy opravdu velice aktuální, zajímavé a díky své práci budu mít možnost lépe poznat tuto problematiku.

Pojistný podvod je trestný čin spadající mezi takzvanou hospodářskou kriminalitu a pojišťovnictví provází v podstatě již od jeho prvopočátků. S rozvojem pojišťovnictví, nárůstem počtu pojistných odvětví, stále se rozšiřující nabídkou pojistných produktů a velkým objemem především finančních prostředků v této oblasti, docházelo a dochází k růstu těchto podvodů, které způsobují stále větší a větší škody. Zároveň se tímto problematika pojistných podvodů velice komplikuje a jelikož je v dnešním civilizovaném světě pojištěn snad každý, můžeme bez nadsázky říci, že pojistné podvody se týkají nás všech.

Problematika pojistných podvodů je velice obsáhlá a jako takovou ji lze dělit na různé kategorie, například dle oblasti pojištění, konkrétního způsobu páchaní pojistného podvodu, nahlízet na ni z různých úhlů pohledu či zkoumat metodiku boje s pojistným podvodem u jednotlivých pojišťovacích ústavů.

Co se kategorií týče, tak zde dochází k základnímu dělení na pojistné podvody páchané v oblasti životního a v oblasti neživotního pojištění. Životní pojištění kryje různá zranění, nemoci či pracovní neschopnosti, naproti tomu neživotní pojištění zahrnuje veškerá myslitelná pojištění majetku, odpovědnosti a tak dále. Nejvíce diskutované a co do četnosti jasně vedoucí jsou pojistné podvody v oblasti pojištění motorových vozidel. Zde se nejčastěji jedná o jejich záměrné odcizení, umělé navyšování škody, či fingovaná srážka ať už s jiným automobilem, se zvířetím nebo jiným objektem. Běžné jsou ale i podvody týkající se životního pojištění, úrazového pojištění, domácností či celých nemovitostí.

Na pojistný podvod dále můžeme nahlížet z pohledu pachatele, poškozeného, či z pohledu pojišťovnou pověřeného vyšetřovatele, likvidátora nebo orgánů činných v trestním

řízení. Dále by se toto téma dalo rozebírat kupříkladu z pohledu metodiky odhalování pojistných podvodů u různých pojišťoven a tak dále.

Téma pojistných podvodů je zkrátka velice obsáhlé a zabývat se vším by zajisté mnohokrát překročilo rozsah této práce. Vzhledem k mému studijnímu zaměření se proto tato práce zabývá pojistnými podvody v oblasti neživotního pojištění, konkrétněji se zaměřuje na občanské pojištění nemovitostí a domácností.

Cílem mé práce je zjištění faktorů směřujících ke vzniku pojistného podvodu a následné vyhodnocení rizikové skupiny této trestné činnosti ve zkoumané oblasti. K tomuto cíli bych se chtěl dobrat na základě studia odborné literatury, posouzením současného ekonomického a sociálního stavu společnosti, analýzy statistik pojistných podvodů, kterou vede Česká asociace pojišťoven, dále analýzou statistik již odsouzených pachatelů, které vedou orgány činné v trestním řízení a v neposlední řadě vlastním průzkumem.

1 POJIŠTĚNÍ A POJISTNÝ PODVOD OBECNĚ

1.1 Pojem riziko a nejistota

Slovo riziko údajně pochází ze 17. století z italského slova „risico“, kdy se objevilo v souvislosti s lodní plavbou a označovalo úskalí, kterému se museli tehdejší mořeplavci vyhnout. Obecně uznávaná definice pojmu riziko zřejmě neexistuje, většina z nás ho má ale spojeno s určitými negativními událostmi, odchýlením se od očekávaných událostí a podobně. Dalo by se říci, že každá lidská činnost je zdrojem rizika pro člověka. Ať už negativního nebo pozitivního.

Není tedy divu, že riziko je již přibližně od středověku zkoumáno v průběhu měnících se ekonomicko-technických podmínek a má obrovský dopad na hospodářský vývoj. Riziko můžeme občas předpokládat, případně se pokusit o zmenšení jeho negativního působení, avšak ani současný překotný vývoj nezvládne přes všechna poznání zcela eliminovat negativní riziko.

Snaha o větší poznání rizika za pomoci různých vědeckých přístupů dala vzniknout oboru známému jako risk management, neboli řízení rizik. Předmětem tohoto oboru je snaha o zahrnutí výskytů rizik do skutečných procesů probíhajících v současné společnosti. Řízení rizik zahrnuje opravdu široké množství problémů, které můžeme jednodušeji rozdělit do tří kategorií. Jsou to rizika zřetelná, potencionální i skrytá.

Nejen běžní lidé a jejich majetek jsou tedy vystaveni riziku, což snižuje jejich jistotu. V této souvislosti zde mluvíme o nejistotě. A právě z těchto důvodů vzniklo pojišťovnictví, které sice riziko neeliminuje, ani mu nezabraňuje, pouze jej přenáší na pojistitele. Pokud má však pojistitel přebírat rizika, je nutné zkoumat jejich povahu a zákonitosti, kterým podléhají.

„Pojištění se zabývá pouze riziky čistými, jejichž realizací vznikají náhodné potřeby. U čistého rizika lze sledovat objektivní stránku a subjektivní stránku. Objektivní riziko je dáno objektivně nezávisle na lidech. Subjektivní riziko existuje v závislosti na činnosti lidí, bez ohledu na to, zda na vědomé či nevědomé, rizikové momenty závisí na duševních a charakterových vlastnostech lidí.“¹

Subjektivní riziko, duševní a charakterové vlastnosti lidí jsou naopak to, co dalo vzniknout pojistným podvodům.

¹ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. Praha : Ekopress, s.r.o., 2003. 178 s.

1.2 Pojištění

Snaha o ztlumení negativního dopadu rizika vedla ke vzniku pojištění. Jak pojištění funguje, nebo co znamená, zřejmě není třeba nijak dlouze představovat, jelikož určitou představu má zcela jistě každý.

Obecně lze říci, že někdo, ať už fyzická či právnická osoba poskytuje pravidelně nebo pouze jednou úplatu určité společnosti, v tomto případě pojišťovně. Přispívají do takzvaného pojistného fondu a to za účelem ochrany sebe nebo svého majetku v případě nepředvídatelných negativních událostí. Prostředky nashromážděné v pojistném fondu jsou následně použity k plnění v případě výskytu těchto negativních událostí.

K tomuto účelu spolu tyto dvě strany uzavírají pojistnou smlouvu, dvoustranný právní akt, uzavíraný dle platných právních předpisů, ve kterém se pojistitel zavazuje poskytnout pojistníku ochranu ve formě určitého plnění v případě, že nastane konkrétní neočekávaná situace, uvedená v pojistné smlouvě. Naopak pojistník se zavazuje plnit pojistiteli pojistné za tuto poskytovanou ochranu. Mezi další náležitosti pojistné smlouvy patří dále například podmínky vzniku, trvání či zániku smlouvy, způsob určení rozsahu pojistného plnění či jeho splatnost.

Pojistnou smlouvu definuje především zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, některé vztahy také upravují zvláštní předpisy jako například zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Vztahy účastníků pojištění, které nejsou upraveny speciálními zákony se řídí zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

Přesná definice pojistné smlouvy dle zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů zní následovně:

„§ 2 *Pojistná smlouva*

Pojistná smlouva je smlouvou o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné.“²

Stejný zákon definuje i písemnou formu pojistné smlouvy a to dle paragrafu sedmého, odstavce prvního:

² Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů

„§ 7 Forma právních úkonů

(1) Pojistná smlouva musí mít písemnou formu, s výjimkou případů, kdy zakládá pojištění s pojistnou dobou kratší než 1 rok (krátkodobé pojištění).“²

Provozování pojišťovnictví na našem území se od 1. 1. 2010 řídí zákonem č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví (nahrazuje dřívější zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů). Ten rozděluje ve své příloze č. 1 pojištění na dvě základní kategorie a to na pojištění životní a pojištění neživotní. Tyto kategorie se dále člení na několik dalších odvětví. Pojištění nemovitostí a pojištění domácností spadá do osmého a devátého odvětví, které zahrnuje následující škody:

„8. Pojištění škod na majetku jiném než uvedeném v bodech 3 až 7 způsobených³

a) požárem,

b) výbuchem,

c) vichřicí,

d) přírodními živly jinými než vichřicí (např. blesk, povodeň, záplava),

e) jadernou energií,

f) sesuvem nebo poklesem půdy.

9. Pojištění jiných škod na majetku jiném než uvedeném v bodech 3 až 7 vzniklých krupobitím nebo mrazem, anebo jinými pojistnými nebezpečími (např. loupeží, krádeží nebo škody způsobené lesní zvěří), nejsou-li tato zahrnuta v bodě 8, včetně pojištění škod na hospodářských zvířatech způsobených nákazou nebo jinými pojistnými nebezpečími.“⁴

V předchozích odstavcích této kapitoly již byly vysvětleny pojmy jako pojistný fond, pojistník, pojistitel a další. K dokončení této části a také pro snazší orientaci a porozumění některým pojmům zmíněných v dalších kapitolách by bylo dobré vysvětlit ještě některé

³ Kategorie 3 až 7 zahrnují pojištění škod na pozemních dopravních prostředcích, drážních vozidlech, leteckých dopravních prostředcích a pojištění přepravovaných věcí včetně zavazadel a jiného majetku bez ohledu na použitý dopravní prostředek.

⁴ Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví

výrazy a to přesně tak, jak jsou popsány v ustanovení § 3, zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě.

Pojištěný – osoba, na jejíž život, zdraví, majetek, odpovědnost za škodu nebo jiné hodnoty pojistného zájmu se soukromé pojištění vztahuje

Obmyšlený – osoba určená pojistníkem v pojistné smlouvě, které vznikne právo na pojistné plnění v případě smrti pojištěného

Oprávněná osoba – osoba, které v důsledku pojistné události vznikne právo na pojistné plnění⁵

Výčet samozřejmě není kompletní, ustanovení § 3 obsahuje ještě přibližně dvacítku dalších pojmů, používaných v pojistné smlouvě. Veškeré tyto pojmy však nejsou nutné k pochopení textu v dalších kapitolách a ty, které jsou, budou použity a objasněny v té které kapitole.

1.3 Historie pojišťovnictví

Počátky pojištění lze vysledovat až do starověkého Egypta, do doby přibližně 2 500 let před naším letopočtem. Zde bylo možné nalézt pokusy tehdejších dělníků o uzavírání dohod o vzájemném krytí pohřebních výdajů. Dále například ve starověké Babylónii kolem roku 2 000 před naším letopočtem byly pojišťovány karavany a především lidé kvůli případnému válečnému zranění. Pomineme-li však tuto hodně dávnou minulost, dostaneme se přes nejstarší dochovanou smlouvu o životním pojištění v Paříži z roku 1308 až k jakýmsi základům pojišťovnictví tak, jak jej známe dnes. Pojistné podvody jsou logicky spjaté s počátky pojišťovnictví, protože bez pojišťovnictví by těžko existovaly pojistné podvody.

Koncem 14. století se v Itálii začali pojišťovat námořní lodě proti rizikům spojeným s cestou do určitého místa. Námořník si vzal půjčku, kterou v případě, že loď úspěšně doplula do cílového přístavu, vrátil, a to většinou s obrovským, až 30% úrokem. Pokud nedoplul, půjčku jednoduše nevracel. Už v této době jistě začalo docházet k prvním podvodům, jelikož pokud námořník doplul s lodí někam jinam, těžko se mu pak dokazovalo, že se loď nepotopila. Přímořské státy s rozvinutou mořeplavbou začaly takovéto podvody řadit do právních kodexů a následně stíhat a trestat již v 18. století.

⁵ Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů

Jelikož byla většina domů ve středověku ze dřeva, hrozilo zde vysoké riziko požáru a proto začaly vznikat již kolem poloviny 17. století první komerční požární pojišťovny a to především v Anglii a Německu. První zmínky o snahu postihnout rizika požáru v Českých zemích pocházejí z roku 1699. Tehdy navrhl merkantilista⁶ Jan Kryštof Bořek důmyslný plán na zavedení povinného protipožárního fondu, do kterého by přispíval každý, kdo koupil či postavil dům. Ke vzniku fondu ale nakonec nedošlo. Až o několik desítek let později vznikla první pojišťovna proti škodám z ohně na polních zásobách, nábytku, náradí a dobytku, která však neměla dlouhého trvání.

Až založení První české vzájemné pojišťovny (původní název byl Císařskokrálovský privilegovaný, český, společný, náhradu škody ohněm svedené pojišťující ústav) roku 1827 v Praze lze považovat za vznik ryze českého pojišťovnictví. Požární pojištění nemovitostí bylo první, co tato pojišťovna ve svých začátcích poskytovala. Konkrétně to bylo pojištění proti požáru, později se služby rozšířily i na ochranu před vloupáním či krupobitím, které byly poté následovány životním a úrazovým pojištěním, dále pak pojištěním movitostí a podobně. Tento ústav dnes známe pod názvem Česká pojišťovna.

Z výše zmíněného je jasné, že první pojistné podvody byly páčány způsobem úmyslného založení požáru na pojištěné nemovitosti či fingovaným vloupáním. Tehdejší právní úpravy však neznaly pojem pojistného podvodu a proto spouště podvodníků jejich nekalé činy v té době procházely.

Druhá polovina devatenáctého století se nesla v duchu zakládání spousty nových pojišťoven. Z těch významnějších jmenujme například Slavii, vzájemně pojišťovací banku, která vznikla v Praze roku 1869. V této době již byly pojišťovny velice silné a stabilní a tak není divu, že je neohrozily ani časté požáry velkých mlýnů v okolí Prahy. Těžko dnes říct, kolik z nich mohlo být pojistných podvodů. Největší náhradu vyplacenou v devatenáctém století za jedinou pojistnou událost poskytla již zmíněná Česká vzájemná pojišťovna a to roku 1881, kdy zaplatila 300 tisíc tehdejších zlatých za škodu vzniklou při požáru Národního divadla.

Až do roku 1945 existovalo v tehdejším Československu přes 700 pojišťoven. V tomto roce však došlo ke znárodnění a jejich počet byl do roku 1948 omezen až na jednu jedinou, Československou pojišťovnu – národní podnik, který měl monopolní postavení. Toto období se vyznačuje krom neexistující konkurence též vysokými pojistnými tarify, úzkým

⁶ Merkantilismus je ekonomická teorie zakládající se na úplné soběstačnosti státu ve všech odvětvích ekonomiky

sortimentem služeb, zjednodušenou pojistnou technikou a odpovědností státu za hospodaření pojišťovny.

Konečně v roce 1991 došlo k vydání zákona o pojišťovnictví, čímž byl zrušen monopol České státní pojišťovny a začaly vznikat další pojišťovny. Situace se dále měnila vlivem různých ekonomických či legislativních změn. V roce 1994 byla založena Česká asociace pojišťoven, která sdružuje komerční pojišťovny a od roku 1998 je řádným členem Evropské pojišťovací a zajišťovací federace (CEA).

Česká asociace pojišťoven (ČAP) dnes sdružuje kolem 30 pojišťoven, které se podílejí na celkovém předepsaném pojistném⁷ v ČR celými 98 % a tím pádem ČAP v podstatě reprezentuje české pojišťovnictví.

Posláním ČAP je zastupovat, hájit a prosazovat zájmy členských pojišťoven a jejich klientů ve vztahu k orgánům státní správy, legislativě a dalším subjektům a dále podporovat zájmy českého pojistného trhu vůči EU, spolupracovat se zahraničními asociacemi a institucemi a podporovat rozvoj pojišťovnictví a pojistného trhu v České republice.

Hlavními úkoly asociace je zpracovávat připomínky k právním předpisům, které se týkají pojišťovnictví a prosazovat nezbytné úpravy v české i evropské legislativě. Dále se pokouší vytvářet nástroje, které brání škodám a pojistným podvodům, sjednocuje pravidla a postupy svých členských pojišťoven v technických, informačních a statistických oblastech. ČAP též objektivně a srozumitelně informuje o vývoji pojistného trhu, pojistných produktech a novinkách, přispívá k odborné informovanosti svých členů, zabezpečuje vzdělávání, vytváří pravidla etického chování v pojišťovnictví a působí v oblasti odstraňování rozporů mezi členy asociace.

České pojišťovnictví se dnes vyvíjí v tržním prostředí a to v souladu s normami EU. V současné době působí na českém trhu přibližně 60 pojišťoven nabízejících opravdu široké možnosti pojištění.

Ruku v ruce s vývojem pojišťovnictví šly i pojistné podvody, jejichž počet se rok od roku zvyšuje a škody způsobené těmito podvody rostou do stamilionových částek. Tomu se však přizpůsobuje legislativa a zároveň i pojišťovny vynakládají stále větší úsilí ve snaze tomuto zabránit, případně již spáchané podvody odhalit. Je to však běh na dlouhou trať a ve

⁷ Předepsané pojistné je částka která je stanovena na dohodnuté pojistné období. Neuhrazením ve stanovené (nebo dohodnuté) lhůtě vzniká pojišťovně nárok na dlužné pojistné. Jedná se o ukazatel úrovně, obsahu a rozsahu pojistného trhu. Je jedním z ukazatelů výkonnosti komerční pojišťovny.

stínu současných statistik to vypadá, že se pojišťovny v boji s pojistnými podvody příliš nedaří.^{8 9 10 11 12 13}

1.4 Podvod a pojistný podvod

Podvodné jednání je takové, kdy zneužíváme cizí nevědomost k vlastnímu obohacení. V drtivé většině případů se jedná o finanční obohacení. Z pohledu trestního zákona se jedná o majetkovou trestnou činnost. Podvodné jednání je staré jak lidstvo samo, v případě pojistných podvodů bylo logicky spjaté s počátky pojišťovnictví. Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, přímořské státy měly již počátkem 18. století ve svých právních kodexech zakotven trestný čin, který stíhal nepoctivé námořníky, kteří se pokoušeli o pojistný podvod.

Na území dnešní České republiky se dříve používal § 170 trestního zákona rakouského, který zmiňoval zapálení vlastního majetku za účelem zkrácení práv třetích osob. I přesto, že ostatní druhy pojistného podvodu byly posuzovány podle tehdejšího paragrafu o podvodu, tzv. samožhářství bylo koncipováno jako speciální druh pojistného podvodu a to z důvodu, že k němu docházelo nejčastěji. Tato úprava na našem území fungovala až do roku 1938.

Po druhé světové válce, v době existence jedné monopolní, státem vlastněné pojišťovny, byl uzákoněn velice přísný trestní postih za pojistný podvod. Na pojistné podvody se totiž aplikoval § 132 tehdejšího trestního zákona o rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví. Tím pádem byly tresty ukládané za pojistný podvod až dvojnásobné v porovnání s trestnými činy, které byly posuzované podle tehdejšího paragrafu o podvodu.

Novelizace trestního zákona v roce 1990 však výše zmíněné ustanovení zrušila a pojistné podvody byly opět posuzovány jako obecný podvod, a to dle ustanovení § 250, zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Celé znění tohoto paragrafu bylo následující:

⁸ MARVAN, M. *Dějiny pojišťovnictví v Československu 1.díl*. Praha : NOVINÁŘ, 1989. 364 s.

⁹ MARVAN, M.; CHALOUPECKÝ, J. *Dějiny pojišťovnictví v Československu 2.díl*. Bratislava : ALFA KONTI, 1993. 435 s.

¹⁰ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. Praha : Ekopress, s.r.o., 2003. 178 s.

¹¹ *FinančníVzdělávání.cz* [online]. 13.3.2007 [cit. 2011-01-24]. Historie pojištění, jeho vývoj a význam. Dostupné z WWW: <<http://www.financnivzdelavani.cz/webmagazine/page.asp?idk=394>>.

¹² RYCHLÍK, A. J. O podvodech v námořním pojištění. *Pojistný obzor*. 1980, 6, s. 191-193.

¹³ Česká asociace pojišťoven. <<http://www.cap.cz>>

„§ 250 **Podvod**

(1) Kdo ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu nikoli malou.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo

b) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.

(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.“¹⁴

To se ovšem ukázalo vzhledem k nově se rozvíjejícím vztahům a potřebám jako nedostatečné a neúčinné, zároveň tresty byly v porovnání s jinými vyspělými evropskými zeměmi příliš nízké. Dle prvního odstavce výše citovaného paragrafu se totiž podvodu dopouští ten, kdo tím, že uvede někoho v omyl, nebo zamlčí podstatné zkušenosti, způsobí na cizím majetku škodu.

Z praxe však bylo známo, že pojistný podvod bývá většinou odhalen ještě před tím, než pojistitel vyplatí oprávněné osobě pojistné plnění. Z právního hlediska tedy šlo o nenaplnění takzvané skutkové podstaty trestného činu. To stavělo takovýto trestný čin do stádia pokusu, který je však také trestný, avšak jeho trestnost zaniká, pokud pachatel dobrovolně upustí od dalšího jednání, které směřuje k dokonání trestného činu a odstraní nebezpečí, které jeho pokusem vzniklo, případně pokud učiní o tomto činu oznámení v době, kdy toto nebezpečí ještě mohlo být odstraněno. Pokud tedy například přistižený pachatel oznámil pojistiteli, že již dále netrvá na výplatě pojistného plnění, v mnoha případech si tímto skutkem zajistil beztrestnost.

Z předešlého odstavce jasně plyne, proč bylo posuzování pojistného podvodu dle paragrafu o obecném podvodu nedostatečné a pojistitelé volali po změně, která by odpovídala zemím Evropské unie.

¹⁴ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Za počátek novodobého boje proti pojistným podvodům v České republice by se dal označit rok 1993, kdy vznikla Česká asociace pojišťoven (ČAP). Ta začala spolupracovat na přípravě nové právní úpravy v souvislosti s pojistnými podvody, která nabyla účinnosti o pět let později.

Od roku 1998 byl tedy v českém právním řádu zakotven trestný čin pojistného podvodu, s maximálním možným trestem až 12 let odnětí svobody, což bylo považováno za jeden z významných milníků boje proti pojistným podvodům. Ten by bylo možné charakterizovat jako záměrné klamavé jednání ze strany pojistníků a to za účelem obohacení se nebo získání výhody. Typickými příklady jsou umělé navyšování škody, uvádění zkreslených nebo nepravdivých informací a hlášení o majetkových škodách či zraněních, které se nikdy nestaly. Toto jednání může nastat v jakékoliv fázi sjednávání pojištění či likvidace škody.

Zde je k dispozici úplné znění paragrafu o pojistném podvodu z dnes již neplatného zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon:

„§ 250a *Pojistný podvod*

(1) Kdo při sjednávání pojistné smlouvy nebo při uplatnění nároku na plnění z takové smlouvy uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Stejně bude potrestán, kdo úmyslně vyvolá pojistnou událost, nebo kdo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje v úmyslu zvýšit vzniklou škodu.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 na cizím majetku škodu nikoliv malou.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) způsobí-li takovým činem na cizím majetku značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.

(5) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 na cizím majetku škodu velkého rozsahu.“¹⁵

¹⁵ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Hlavní změna oproti původnímu § 250 o obecném podvodu je patrná již z prvního odstavce, kdy k naplnění skutkové podstaty trestného činu pojistného podvodu není třeba vzniku škody tak, jak je tomu právě u trestného činu obecného podvodu. Trestný je zde totiž už pokus o podvod. Na druhou stranu uvedení nesprávných informací z důvodů například nedostatečné soustředěnosti nelze považovat za pokus o pojistný podvod, jelikož zde není splněna podmínka úmyslu podvádět.

Již v prvním roce, kdy tento zákon nabyl účinnosti, bylo dle statistik státních zastupitelství odhaleno přes 70 pojistných podvodů, v roce 2004 už to bylo dokonce 1 015 a poslední statistiky České asociace pojišťoven z roku 2010 již hovoří o více jak pěti tisících odhalených případech v celkové částce přesahující šest set milionů korun.^{16 17}

I přes zakotvení pojistného podvodu do právního řádu však počty odhalených podvodů a způsobené škody stále rostou. V lednu 2010 však vstoupil v platnost nový zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, nahrazující zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon a jedna z novel se mimo jiné týkala dřívějšího § 250a o pojistném podvodu.

Po novelizaci paragrafu o pojistném podvodu, dnes již § 210, se horní hranice trestní sazby sice snížila z dvanácti na deset let odnětí svobody, nově byly ale zpřesněny některé pojmové znaky a zákon dále zpřísňuje postihování osob, které již v minulosti podobný trestný čin spáchaly, tedy recidivisty. Zpřísněny byly i tresty pro takzvané interní pachatele, čili zaměstnance pojišťoven, likvidátory, případně vyšetřovatele těchto podvodů. Šestý odstavec nově umožňuje potrestat na pět až deset let pachatele, kteří spáchali škodu velkého rozsahu nebo umožnili či usnadnili svým jednáním spáchání trestného činu vlastizrady, teroristického útoku nebo teroru. Poslední, sedmý odstavec, nově definuje i přípravu pojistného podvodu jako trestnou.

Přesná definice trestného činu pojistného podvodu dle nového zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, účinného od 1. 1. 2010, zní následovně:

„§ 210 Pojistný podvod

(1) Kdo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí

¹⁶ Ministerstvo spravedlnosti České Republiky [online]. 1998 [cit. 2011-03-03]. Statistické ročenky. Dostupné z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=400&d=35214>>.

¹⁷ finance.cz [online]. 25.1.2011 [cit. 2011-01-26]. Pojišťovny opět úspěšné v boji s podvodníky. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/295876-pojistovny-opet-uspesne-v-boji-s-podvodniky>>.

- a) v souvislosti s uzavíráním nebo změnou pojistné smlouvy,
 - b) v souvislosti s likvidací pojistné události, nebo
 - c) při uplatnění práva na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění,
- bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.
- (2) Stejně bude potrestán, kdo v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch vyvolá nebo předstírá událost, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění, nebo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou.
- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.
- (4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.
- (5) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
 - b) spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo
 - c) způsobí-li takovým činem značnou škodu.
- (6) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,
- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo
 - b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).
- (7) Příprava je trestná. “¹⁸

Co se rozsahu škod týče, tak ty jsou dle obecné části trestního zákoníku v ustanovení § 138 definovány následovně:

„§ 138 Hranice výše škody, prospěchu, nákladů k odstranění poškození životního prostředí a hodnoty věci a jiné majetkové hodnoty

(1) Škodou nikoli nepatrnou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 5 000 Kč, škodou nikoli malou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 25 000 Kč, větší škodou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 50 000 Kč, značnou škodou se rozumí škoda dosahující

¹⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

částky nejméně 500 000 Kč a škodou velkého rozsahu se rozumí škoda dosahující nejméně částky 5 000 000 Kč.

(2) Částek uvedených v odstavci 1 se užije obdobně pro určení výše prospěchu, nákladů k odstranění následků poškození životního prostředí, hodnoty věci a jiné majetkové hodnoty. “

¹⁹

Pojistné podvody v oblasti nemovitostí zcela jistě dosahují jak na spodní hranici, tedy škodu nikoli nepatrnou, tak mohou dosáhnout v mnoha případech i horní hranice, čili škody velkého rozsahu.

I přes všechny výše zmíněné úpravy a novelizace však pojistné podvody stále způsobují mnohamilionové škody a jejich počty neustále stoupají. Jednou z příčin může být například tolerance společnosti k těmto činům, relativní snadnost finančního přilepšení či momentální ekonomická krize. To vše bude podrobněji zmíněno v jedné z dalších kapitol. ²⁰

²¹ ²²

1.5 Dělení pojistných podvodů

Jak již bylo naznačeno v úvodu, pojistné podvody můžeme dělit do různých kategorií a nahlížet na ně z různých úhlů pohledu. Nejzákladnější dělení, dle předmětu pojištění, opřené i o již zmiňovaný zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, je na pojištění životní a neživotní. Tím pádem i pojistné podvody můžeme dělit na ty, které byly spáchané v oblasti životního a ty, které byly spáchané v oblasti neživotního pojištění. Pojistné podvody páchané v oblasti životního pojištění můžeme v rámci této práce nechat stranou a soustředit se již jen na ty v oblasti neživotního pojištění. Neživotní pojištění dále dělíme na 18 odvětví, přičemž pojištění nemovitostí a domácností spadá do odvětví 8 a 9, které již byly podrobně popsány v kapitole 1.2.

Z hlediska pojistných podvodů je také podstatné to, že zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů rozlišuje ve své druhé hlavě pojištění na takzvané „škodové“ a „obnosové“. Z názvů jasně plyne, že škodové pojištění se vztahuje na události,

¹⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

²⁰ ŠKROPIL, M. Pojišťovací podvody v ČR z pohledu dřívější a dnešní právní úpravy. *Právní rádce*. 2002, 10, s. 12.

²¹ WAWERKOVÁ, M. Pojistný podvod. *Pojistné rozpravy*. 1998, 3, s. 73-76.

²² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

při kterých vznikla škoda, kterou je možné vyčíslit. Naproti tomu při obnosovém pojištění získáváme při pojistné události částku, obnos, která byla předem dohodnutá v pojistné smlouvě. Škodové pojištění se využívá právě u neživotních druhů pojištění, obnosové u životních pojistek. Jedinou výjimku tvoří pojištění úrazové, kdy je možné zvolit buď škodové nebo úrazové pojištění. V případě úrazu a následné pracovní neschopnosti je možné vyčíslit škodu jako úslou mzdu, nebo naopak definovat ve smlouvě určitou částku vyplácenou za každý den neschopnosti.

Dle § 29 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě je umožněno uzavřít více pojistných smluv u různých pojišťoven, které kryjí stejné riziko. Jedná se o takzvané množné pojištění. V neživotním pojištění však platí zásada, že na pojistné události se nelze obohacovat a pojistník tak smí dostat pouze odškodnění, které se rovná výši škody, vzniklé při pojistné události. Pokud je dané riziko pojištěné u více pojišťoven, ty následně plní v poměru, ve kterém se vzájemně dohodly a to tak, aby se součet plnění všech zainteresovaných pojišťoven rovnal vzniklé škodě. A zde právě často dochází k pojistným podvodům, jelikož nepoctivý pojistník či pojištěný uzavře více pojistných smluv v neživotním pojištění, které kryjí jedno a to samé riziko a následně při vzniku pojistné události požaduje plnění ve výši vzniklé škody od všech pojišťoven. Jelikož pojistitelům tuto skutečnost předem neoznámil, spoléhá se následně na to, že pojišťovny mezi sebou málo komunikují a tyto skutečnosti si navzájem nesdělí.

Pojistné podvody dále můžeme dělit podle osoby pachatele a jeho postavení vůči pojistiteli. Zde se jedná se o takzvaný vnější, resp. klientský a vnitřní, neboli interní pojistný podvod.

U klientského pojistného podvodu může být pachatelem jak pojistník, tak i pojištěný. Může se však také jednat o osobu, která nemá s daným pojistitelem vůbec žádný vztah, nebo se naopak může jednat o pachatele známého. Takovéto osoby často bývají využity například za určitý slíbený finanční podíl z pojistného plnění. Nejčastěji se takovýchto postupů využívá při fíngované dopravní nehodě, kdy může ke spolupachatelství posloužit policista, svědek, či pracovník servisu a uměle zvýšit vzniklou škodu, dále v oblasti životního pojištění, kdy často bývá využito lékaře k nadhodnocení zranění nebo doby potřebné k léčení. V oblasti nemovitostí to může být pachatelův známý, kdo zapůjčí doklady od zakoupeného majetku, který se v dané, vyhořelé či vyloupené nemovitosti vůbec nenachází.

Naproti tomu u interního pojistného podvodu je možné za pachatele považovat likvidátora pojistné události, zprostředkovatele pojištění či jiného zainteresovaného zaměstnance pojišťovny. Interní pojistné podvody je daleko těžší odhalit, jelikož pachatel většinou zná prostředí pojišťovny, dobře ví, čemu se má vyhnout, nebo kde naopak leží slabiny na straně pojistitele. Interní pachatelé můžou využívat přístupů do různých firemních systémů, k citlivým informacím, falšovat doklady, razítka a podpisy. Pokud dojde k určitým komplikacím a hrozí odhalení pojistného podvodu, interní pachatel často může na poslední chvíli zasáhnout a pokusit se o zničení případných důkazů. Frekvence páchaní interního podvodu bývá oproti tomu externímu častější, může být i dlouhodobá. Velice známý je případ brněnského likvidátora pracujícího u České pojišťovny, který byl schopen za dva roky páchaní takovýchto podvodů získat částku kolem 8 miliónů korun.²³

V případě interních podvodů je ovšem často také nutné, aby zde byli zainteresováni buď pojistník nebo pojištěný, protože jsou to právě oni, kdo vytváří pojistnou událost. V zákulisí se hovoří až o 10% odměně²⁴ z pojistného plnění pro likvidátora, který se podílí na spáchání úspěšného pojistného podvodu. V takovýchto případech se již jedná o provázání klientského a interního pojistného podvodu.

Pojistné podvody je též možné dělit z psychologických hledisek. Dle těchto hledisek se může jednat o nahodilé, takzvané oportunistické²⁵ a organizované nebo také plánované páchaní pojistných podvodů. Již z názvů je patrné, o co se v těchto případech jedná.

U nahodilých pojistných podvodů jsou pachateli především jednotlivci, laici, frekvence páchaní je většinou náhodná, často zde k uvědomění si příležitosti spáchat pojistný podvod dochází až po vzniku pojistné události. V případě tohoto jednání většinou nedochází k zapojení více osob. Také příprava takového podvodu není vždy dokonalá a dopodrobna naplánovaná. Pachatel může být k takovému činu donucen též životní situací.

Organizované pojistné podvody se naopak vyznačují velkou profesionalitou, zainteresováním značného počtu osob, hovoříme zde o organizovaných skupinách. Takovéto organizované skupiny se pak sestávají z jedné či více osob, které jsou mozky celé akce, podvody řídí a organizují a dále z takzvaných „bílých koní“²⁶, nastrčených osob, které

²³ *iDNES.cz* [online]. 18.8.2009 [cit. 2011-01-29]. Začal soud s mužem, který připravil Českou pojišťovnu o 8 miliónů. Dostupné z WWW: <http://brno.idnes.cz/brno-zpravy.asp?c=A090808_1237764_brno_dmk>.

²⁴ *iDNES.cz* [online]. 8.7.2005 [cit. 2011-01-28]. Pojistné podvody: jak se brání pojišťovny?. Dostupné z WWW: <http://finance.idnes.cz/fi_blind.asp?r=fi_osobni&c=A050707_130132_fi_osobni_vra>.

²⁵ Slovo oportunistické pochází z anglického „opportunity“ – příležitost.

²⁶ Jako bílý kůň se slangově označuje osoba, která je nastrčená k páchaní trestné činnosti, aby zakryla skutečného pachatele nebo osobu, která má z této činnosti prospěch.

v těchto případech vystupují jak v roli viníků, tak v roli poškozených. Zapojení však mohou být též zaměstnanci pojišťoven, policisté či lékaři. Dalšími znaky těchto organizovaných podvodů je jejich soustavnost a často i dokonalá znalost právní problematiky. Také škody způsobované těmito skupinami se zařazují mezi ty větší. Rozsahem páčání často překračují hranice jednoho státu.

Tím jsme se dostali k dalšímu možnému členění a to na poměrně jednoduché rozdělení dle místa páčání pojistného podvodu. Zde se jedná o pojistné podvody páchané vnitrostátně a mezistátně. Mezistátní podvody jsou v drtivé většině případů spojeny právě s výše zmíněným organizovaným páčáním pojistných podvodů, ale najdou se i případy jednotlivců. Nejčastěji se tak děje v životním pojištění a to při plnění pojistných výloh ze zahraničí. Právě díky jazykové bariéře a různým komunikačním šumům jsou takové podvody těžko prokazatelné.

Dalším možným dělením pojistných podvodů by mohlo být to, podle jakého konkrétního způsobu jsou páčány a v jaké fázi k tomuto dochází.

V takovýchto případech se jedná o uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených dat nebo zatajení údajů při sjednávání a změně pojistné smlouvy či při likvidaci pojistné události. V oblasti nemovitostí a domácností často dochází k padělání dokladů na majetek, který se v například vyhořelé, vytopené nebo vykradené nemovitosti vůbec nenacházel či nepravdivě uvedená výše škody. Při uzavírání pojistné smlouvy může též dojít k nadhodnocení majetku, kdy pachatel záměrně uvádí vyšší hodnotu majetku, ať již pro případ nahodilé nebo uměle vyvolané pojistné události. Cílem uvádění nepravdivých informací může být také snaha o získání nižšího pojistného.

Pachatel se také může pokusit o úmyslné, resp. zinscenované vyvolání škody, založení požáru či vyloupení. Vše pak prezentuje jako nahodilou, resp. skutečnou událost a požaduje pojistné plnění.

Dále do této kategorie řadíme úmyslné nadhodnocení již vzniklé škody nebo pojištění již poškozené věci jako nové, takzvané antedatování pojistné smlouvy. Zde je ve většině případů potřebná spolupráce i ze strany pojistitele, jelikož tato osoba musí věc před pojištěním vidět a zkontrolovat její stav.

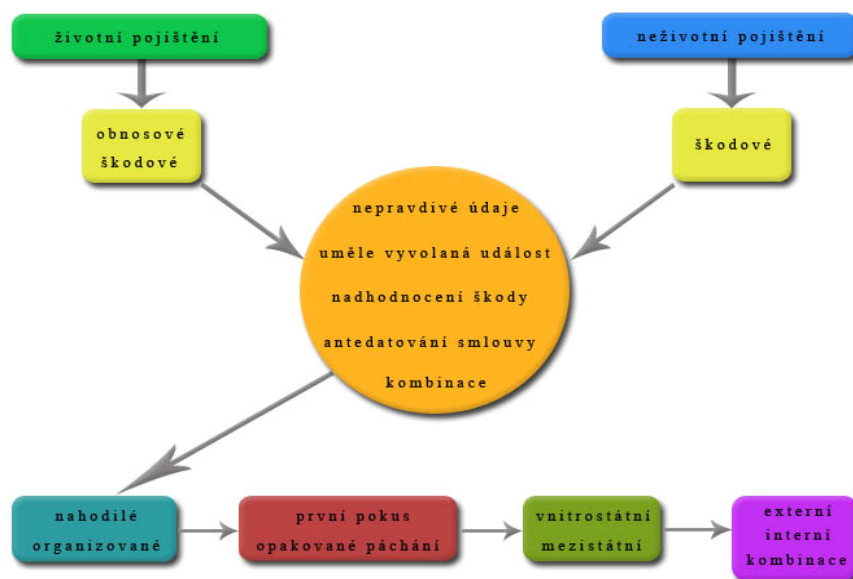
Posledním dělením pojistných podvodů, které přišlo hlavně s novelizací § 210, je dělení osob pachatelů podle toho, zda pojistný podvod páchají poprvé, nebo zda už podobný čin v minulosti spáchali. Podle odstavce třetího, výše zmíněného paragrafu, bude pachatel

potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, pokud už byl za pojistný podvod v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. V tomto případě se zde jedná o takzvanou recidivu.

Je jasné, že veškerá výše uvedená dělení pojistných podvodů jsou ve většině případů mezi sebou libovolně kombinovatelná. Jedná se však pouze o teoretické rozdělení a nelze říci, že jedna kombinace je více nebezpečná než jiná.

Z právního hlediska je sice trestný již pokus o pojistný podvod, ovšem pro pachatele již dokonaných a následně odhalených pojistných podvodů je pro stanovení výše trestu podstatná pouze výše způsobené škody a díky poslední novele také to, zda se pachatel pojistného podvodu dopustil již v minulosti. Zdali se jedná o prvním pokus o uvedení nepravdivých údajů v životním pojištění či nahodilé nadhodnocení škody při skutečně vzniklé pojistné události v neživotním pojištění nemá na výši trestu vliv. Pachatel se může vytratit maximálně sám a to třeba tím, že si úmyslně zapálí část nemovitosti, požár se mu vymkne kontrole a nemovitost lehne popelem celá, následně se odhalí jeho úmysl a od pojistitele tak nezíská smluvené plnění, přijde o střechu nad hlavou a navíc bude stíhán pro pokus o pojistný podvod.^{27 28 29 30}

Dělení pojistných podvodů



OBRÁZEK 1: Typy pojistných podvodů

Zdroj: Vlastní tvorba

²⁷ EUROPORTAL [online]. 18.1.2005 [cit. 2011-01-28]. Nové pojmy a záludnosti v pojistných smlouvách. Dostupné z WWW: <<http://www.europortal.cz/new/?sid=548&print=548&grp=0>>.

²⁸ KOLEKTIV AUTORŮ. Pojistný podvod. *Pojistné rozpravy*. 1997, 1, s. 75-83.

²⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

³⁰ Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů

1.6 Postavení pojišťoven v ČR

Z výše popsané historie pojistných podvodů a s ním souvisejících relativně častých legislativních změn, které se daří hlavně v posledních letech prosazovat, je zřejmé, že postavení pojišťoven v naší zemi je velice významné. Důvod je jasný, v pojišťovnictví se točí obrovské finanční částky. Kromě ČAP a členských pojišťoven, přidružené České kanceláře pojistitelů a České sekce mezinárodního sdružení pro pojistné právo AIDA, existuje dále například Asociace českých pojišťovacích makléřů, Česká komora samostatných likvidátorů pojistných událostí a další sdružení, která mají co dočinění s českým pojistným trhem. Za většinou českých pojišťoven navíc stojí vlivné zahraniční společnosti.

Všechny tyto asociace lobují s menším či větším vlivem prostřednictvím svých prostředníků v parlamentu za prosazování legislativních změn. Fungování pojišťovnictví v ČR neupravuje totiž pouze zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví a zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ale ještě přibližně další desítka zákonů a vyhlášek. Proto je zde opravdu spousta prostoru pro případné změny.

Jelikož ne všechny druhy pojištění jsou ze zákona povinné, lze očekávat největší lobing právě v oblastech povinného pojištění, což je v oblasti životního pojištění jednak pojištění sociální a zdravotní a jednak pojištění proti pracovním úrazům a nemocím z povolání. V oblasti neživotního pojištění je jediným povinným druhem pojištění zákonné pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou z provozu motorového vozidla neboli povinné ručení.

Lobing a prosazování svých zájmů může mít u pojišťoven na jednu stranu pozitivní vliv pro boj s pojistnými podvody, na druhou stranu zde však může docházet k velkému znevýhodňování obyčejných občanů – pojištěnců, jelikož ti nemají na naše zákonodárce žádný přímý vliv a pojišťovny ne vždy prosazují to, co je výhodné i pro běžné pojistitele.

2 STATISTIKY POJISTNÝCH PODVODŮ

2.1 Statistické zdroje v minulosti

Jak již bylo zmíněno v jedné z předchozích kapitol, pojistné podvody zde byly zajisté již od prvních počátků pojišťovnictví, avšak do nedávné doby chyběl jejich ucelenější přehled a přehlednější rozdělení dle toho, v souvislosti s jakým druhem pojištění jsou páchány. Na vině byl zpočátku překotný vývoj v pojišťovnictví, velké množství pojišťoven na území tehdejších českých zemí, různé ekonomické procesy či chybějící opora v legislativě.

Na druhou stranu, tehdejší pojišťovnictví v souvislosti s nemovitostmi poskytovalo pouze pojištění proti požáru, následně pak proti vloupání a jako poslední přibýlo pojištění proti živelným pohromám. Rozpětí poskytovaných služeb tedy nebylo tak široké, což by umožňovalo snadnější orientaci v problematice. V archivní dokumentaci by se možná dalo dohledat, kolik takových pojistných událostí tehdejší pojišťovny řešily, použitelné statistiky pojistných podvodů z této doby se mi však přes nemalé úsilí nepodařilo získat.

Jeden z mála dochovaných archivních záznamů pochází ze Slovenska. Z těchto záznamů vyplývá, že z 1 356 požárů, zaznamenaných v roce 1880, jich bylo celých 276 úmyslně zapálených. To je přesně 20 %, tedy v každém pátém případě se jednalo o pokus o pojistný podvod.³¹

Následky druhé světové války a následné utlumení vývoje pojišťovnictví v dobách komunismu, které trvalo až do roku 1989 rozhodně k tvorbě kvalitních a směrodatných statistik také nepřispělo. Ani po roce 1989 nebyla situace v této oblasti nejlepší, jelikož trestný čin pojistného podvodu byl opět sloučen s trestným činem obecného podvodu, viz kapitola 1.4.

Určitě to však neznamená, že by se nikdo nepokoušel o jejich zaznamenání, nebo že nebyly zaznamenávány vůbec. Pouze dohledání takovýchto statistik je dnes problém, jelikož jak pojišťovny rychle vznikaly, tak také rychle zanikaly, pojistný podvod několikrát změnil v legislativě svůj paragraf, v určitých dobách byl veden zároveň s podvodem a tak dále. Také informační technologie v dřívějších dobách neexistovaly buď vůbec, nebo pouze na úrovni, která neumožňovala systematický sběr a uchovávání dat. Zároveň se o pojistných podvodech tolik nemluvilo, nezpůsobovaly takové škody jako dnes a tím pádem ani neohrožovaly

³¹ PRŠAL, V. Zjišťování příčin vzniku požárů a pojistné podvody související se žhářstvím (1. a 2. část). *Pojistný obzor*. 2007, 5;6, s. 8-9; 10-11.

ekonomickou stabilitu pojišťoven. I když toto je pouze teoretické, k jejich páchání docházelo zcela jistě a co se týče výše škod, tak o tom můžeme dnes již pouze spekulovat a pokoušet se o různé odhady.

2.2 Statistické zdroje v současnosti

Díky založení České asociace pojišťoven v roce 1994 (viz kapitola 1.3) a zakotvení příslušných právních norem v legislativě o pár let později, se daly věci v této oblasti do pohybu a je možné dohledat určité statistiky, i když většina dostupných není starších desíti let, právě z toho důvodu, že paragraf o pojistném podvodu existuje v novodobém pojišťovníctví teprve od roku 1998. Dle Jolany Ackermannové, mluvčí ČAP, jsou souhrnné statistiky pojistných podvodů od členských pojišťoven k dispozici teprve od roku 2005.

V posledních několika letech se na nás však zprávy o počtech pojistných podvodů, uchráněných sumách a podobně, valí ze všech sdělovacích prostředků. Dostat se tedy v dnešní době k aktuálním statistikám pojistných podvodů není rozhodně tak těžké, jako třeba v minulém století. Zdrojů je hned několik.

Kromě výše zmíněné ČAP je možné se obrátit na webové stránky jednotlivých členských pojišťoven, které ve svých výročních zprávách často zmiňují i téma boje s pojistnými podvody.

Poměrně známým zdrojem je Český statistický úřad, který však ve svých výstupech problematiku kriminality zmiňuje jen okrajově a v případě pojistných podvodů vychází navíc z externích údajů.

Takovými údaji jsou například statistiky Policie ČR, ve kterých jsou trestné činy rozděleny přehledně dle jednotlivých paragrafů. Zde je tedy možné získat počty trestných činů pojistného podvodu dle § 250a a z loňského roku dle § 210. Tyto údaje dále obsahují dělení podle krajů, kolik je v této souvislosti vyšetřováno osob, kolik z nich je mladistvých či žen.

Z webových stránek Ministerstva spravedlnosti lze dohledat statistické ročenky kriminality za vybrané roky, které jsou velice podrobně rozděleny, obsahují údaje o výši případného trestu, pohlaví či věk pachatele. Můžeme z nich vyčíst, v kolika případech bylo stíhání odloženo, kdy byl uložen podmíněný či nepodmíněný trest a tak dále.

Ve statistikách Hasičského záchranného sboru můžeme najít počty úmyslně založených požárů za jednotlivé roky.

V případě statistik Policie ČR a Ministerstva spravedlnosti se však i přes detailní členění jedná o celý paragraf pojistného podvodu, chybí podrobnější dělení v souvislosti s jakou událostí byl vyšetřován. Ze statistik úmyslně založených požárů zase nezjistíme, kolik z nich bylo založeno z důvodů prostého žhářství či pomsty a v kolika důvodech se jednalo o pokus o pojistný podvod.

Lze vůbec získat statistiky pojistných podvodů spáchaných v oblasti nemovitostí a domácností? Na to se pokusím najít odpověď v další kapitole.

2.3 Statistiky pojistných podvodů v oblasti majetku a odpovědnosti

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, jediné statistiky, rozdělené dle oblasti páchaní pojistného podvodu vede ČAP. V této kapitole bych se chtěl zaměřit na podrobnější prozkoumání právě těchto statistik a to hlavně v oblasti majetku a odpovědnosti. Veškeré níže uvedené tabulky a grafy jsou vlastního zpracování na základě údajů poskytnutých právě ČAP.

První tabulka uvádí přehled všech evidovaných kategorií pojistných podvodů a jejich počty v jednotlivých letech.

Počet všech případů pojistných podvodů ve specifikovaných oborech pojištění						
Obor pojištění	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Pojištění vozidel	2341	3947	3359	3510	3110	3211
Pojištění přepravy	4	14	15	11	28	21
Pojištění majetku a odpovědnosti	506	559	654	595	817	967
Pojištění osob	480	253	520	690	523	943
Celkem	3331	4773	4548	4806	4478	5142

TABULKA 1: Statistika pojistných podvodů za posledních 6 let

Zdroj dat: ČAP

Z této tabulky můžeme vyčíst jasný nárůst pojistných podvodů v oblasti majetku a odpovědnosti, lehký propad je znát pouze v roce 2008. To mohlo být způsobeno krizí, která v té době udeřila a je možné, že spousta potencionálních podvodníků usoudila, že jim nestojí za to, přidělovat si další problémy třeba právě neúspěšným pokusem o pojistný podvod. Následně pak prudký nárůst v dalších letech mohla opět způsobit neustávající krize, kdy zase naopak spousta osob už neviděla jiné východisko ze své situace, než přilepšení si pojistným

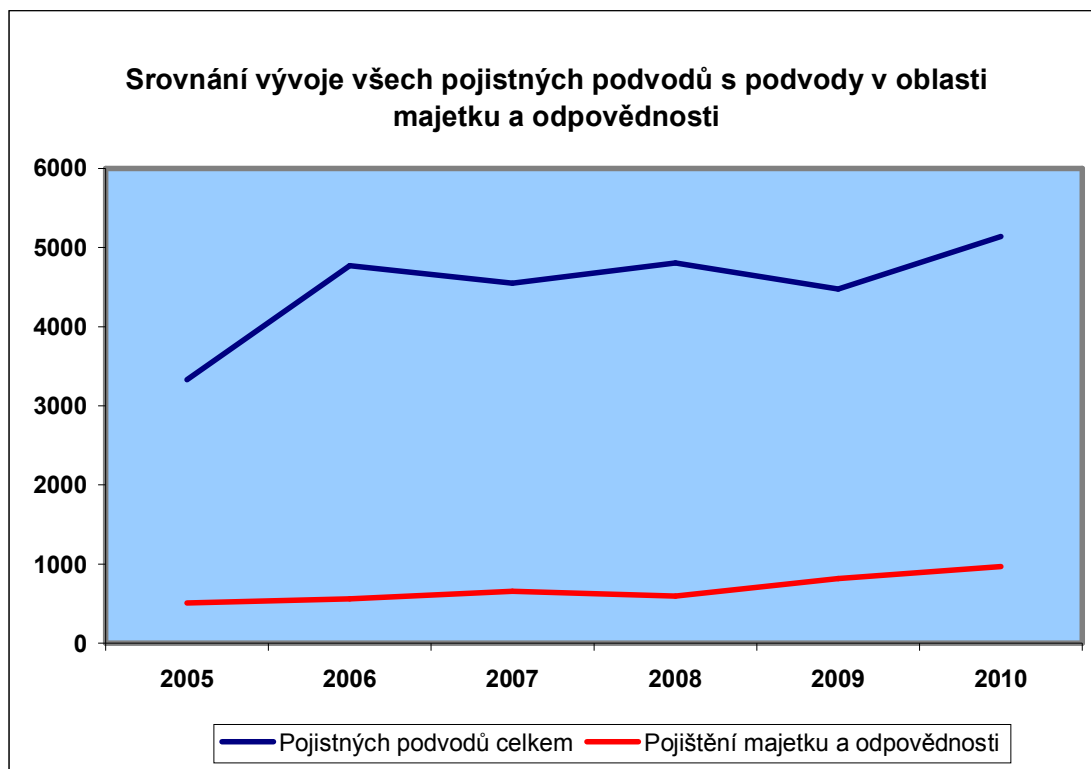
podvodem. Další možností je zvýšená ostražitost pojišťoven v dobách recese a tím pádem větší počet odhalených pojistných podvodů. Nejpravděpodobnější je ovšem kombinace těchto dvou faktorů.

Proč tomu bylo v roce 2008 v oblasti pojištění vozidel a osob naopak, by se dalo vysvětlit například tím, že zranění a nehody se běžně stávají ve velkém počtu a když už je zde příležitost, proč se tedy nepokusit o podvod, ať už v období recese či prosperity. Majetek je však nutno ve většině případů záměrně poškodit a k tomu už se odhodlá menší procento pachatelů, jelikož zde není právě ta již vzniklá, neúmyslná škoda a navíc i výsledek je nejistý.

Procentní podíl pojištění majetku a odpovědnosti na celkovém počtu podvodů						
V letech	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Pojistných podvodů celkem	3331	4773	4548	4806	4478	5142
Pojištění majetku a odpovědnosti	506	559	654	595	817	967
Procentní podíl	15,19	11,71	14,38	12,38	18,24	18,81

TABULKA 2: Procentní podíl pojištění majetku a odpovědnosti na celkovém počtu podvodů

Zdroj dat: ČAP



GRAF 1: Srovnání vývoje pojistných podvodů

Zdroj dat: ČAP

Tabulka č. 2 uvádí procentní poměr mezi celkovými nahlášenými pojistnými podvody a podvody pouze v oblasti pojištění majetku a odpovědnosti. Na základě této tabulky nelze hovořit o výraznějším propadu či nárůstu těchto podvodů, ale spíše o udržování si určitého, pomale rostoucího trendu a to v rozmezí 11–19 % k poměru celkového počtu podvodů. Přehledněji však tuto situaci zobrazuje graf č. 1.

Další, rozsáhlejší přehled, shrnuje sumu nárokovaných plnění ze vzniklých pojistných událostí a sumu skutečně prokázaných plnění jak z pohledu celkového, tak z pohledu pojištění majetku a odpovědnosti. Rozdíly těchto hodnot označujeme jako takzvanou uchráněnou sumu, tedy částku, kterou se pojišťovnám podařilo ušetřit díky včasné objeveným pojistným podvodům.

Výše nárokovaných a prokázaných plnění a jejich procentní podíly						
	Nárokované plnění (v tis. Kč) I Prokázané plnění (v tis. Kč)					
V letech	2005		2006		2007	
Celková suma	1 341 976	716 171	1 150 426	492 726	836 032	523 968
Z toho pojištění majetku a odpovědnosti (MO)	768 194	268 679	538 191	183 944	316 837	216 617
Procentní podíl na celku	57,24	37,52	46,78	37,33	37,90	41,34
Procentní podíl prokázaného plnění na nárokovaném MO		34,98		34,18		68,37
Procentní podíl prokázaných plnění na celkové sumě	53,37		42,83		62,67	
V letech	2008		2009		2010	
Celková suma	889 863	550 653	1 247 504	630 928	1 126 161	624 987
Z toho pojištění majetku a odpovědnosti (MO)	302 178	168 375	443 868	237 868	460 324	268 517
Procentní podíl na celku	33,96	30,58	35,58	37,70	40,88	42,96
Procentní podíl prokázaného plnění na nárokovaném MO		55,72		53,59		58,33
Procentní podíl prokázaných plnění na celkové sumě	61,88		50,58		55,50	

TABULKA 3: Výše nárokovaných a prokázaných plnění a jejich procentní podíly

Zdroj dat: ČAP

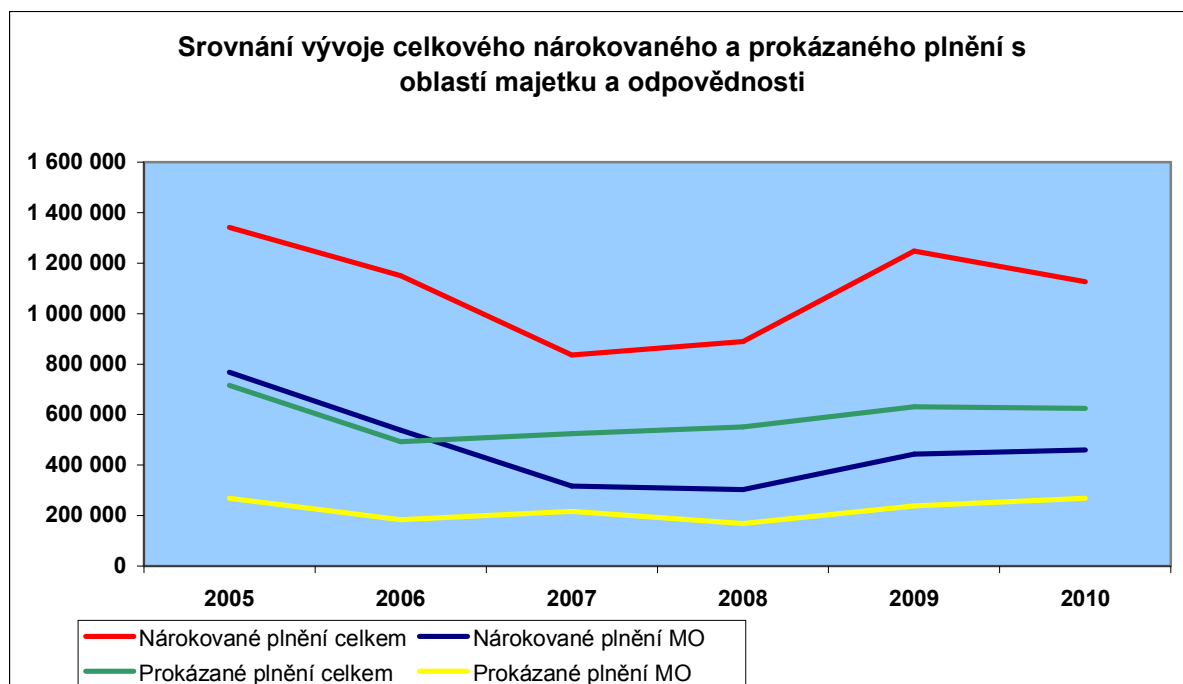
Prokázané plnění souhrnně za jednotlivé roky se zde pohybuje v rozmezí 43–62 % z nárokovaného plnění (poslední řádek), z čehož plyne, že včasné odhalení pojistných podvodů šetří pojišťovnam v průměru polovinu pojistného plnění a má tedy i velký vliv na jejich ekonomickou stabilitu.

Výše nárokované sumy v oblasti majetku a odpovědnosti (MO) zaznamenala v minulosti výrazný pokles, kdy v prvním sledovaném roce tvořila více jak polovinu z celku, celých 57 % a v dalších letech již klesala a to až ke 34 % v roce 2008. V posledních třech letech tato hodnota opět zaznamenává pomalý nárůst.

Oproti tomu výše prokázaného plnění v této oblasti se kromě výraznějšího propadu v roce 2008 drží v průměru na 37–42 % z celkové prokázané sumy.

Co se týče procentního podílu mezi nárokovaným a prokázaným plněním v oblasti majetku a odpovědnosti, tak ten byl v prvních dvou sledovaných letech třetinový, v roce 2007 prudce vzrostl na více jak dvě třetiny a v následujících letech se propadl přibližně na polovinu, přičemž v minulém roce již tvořil opět téměř dvě třetiny.

Z této tabulky tedy vyplývá, že nejméně se z pohledu uchráněné částky podvádělo v oblasti majetku a odpovědnosti v roce 2007, zatímco nejhorší situace byla v letech 2005 a 2006.



GRAF 2: Srovnání vývoje nárokovaného a prokázaného plnění

Zdroj dat: ČAP

Situaci z tabulky č. 3 ještě doplňuje výše uvedený graf, ve kterém lze za první tři roky vysledovat přibližně stejný poměr mezi celkovým nárokovaným plněním a nárokovaným plněním v oblasti majetku a odpovědnosti. Stejně tak celkové prokázané plnění si udržuje relativně podobný poměr s plněním prokázaným v oblasti majetku a odpovědnosti. Graf také přehledně zobrazuje, jak propastný je v některých letech rozdíl mezi nárokovanými a skutečně prokázanými sumami. Jedná se o již zmíněnou hodnotu v rozmezí 43–62 %.

Na závěr kapitoly uvádím tabulku, která reprezentuje objemy nárokovaných a prokázaných plnění také v ostatních oblastech pojistných podvodů sledovaných ČAP. Z té je patrné, že pojistné podvody v oblasti majetku a odpovědnosti byly ještě v roce 2005 nejrizikovější, zatímco v dalších letech je již začala překonávat oblast pojištění vozidel. Ovšem prostým srovnáním poměru počtu pojistných podvodů (viz tabulka č. 1) a nárokovaných plnění v těchto dvou oblastech zjišťujeme, že oblast pojištění majetku a odpovědnosti je pro pojišťovny stále rizikovější. Nejrizikovější je ovšem na základě tohoto poměru oblast pojištění přepravy.

Výše nárokovaných a prokázaných plnění ve specifikovaných oborech pojištění						
Obor pojištění	Nárokované plnění (v tis. Kč) Prokázané plnění (v tis. Kč)					
V letech	2005		2006		2007	
Pojištění vozidel	341 677	224 363	534 368	249 049	443 342	269 593
Pojištění přepravy	26 304	25 086	31 111	29 815	37 231	4 955
Pojištění majetku a odpovědnosti	768 194	268 679	538 191	183 944	316 837	216 617
Pojištění osob	205 801	198 043	46 756	29 918	38 622	32 803
Celkem	1 341 976	716 171	1 150 426	492 726	836 032	523 968
V letech	2008		2009		2010	
Pojištění vozidel	513 155	347 484	719 422	358 585	593 969	302 904
Pojištění přepravy	39 063	1 875	39 263	3 803	8 490	6 353
Pojištění majetku a odpovědnosti	302 178	168 375	443 868	237 868	460 324	268 517
Pojištění osob	35 467	32 919	44 951	30 672	63 378	47 213
Celkem	889 863	550 653	1 247 504	630 928	1 126 161	624 987

TABULKA 4: Výše nárokovaných a prokázaných plnění

Zdroj dat: ČAP

Jak bude ovšem v následující kapitole mimo jiné zmíněno, oblast pojištění majetku a odpovědnosti tak, jak ji vede ČAP, je opravdu velice souhrnná. V rámci této práce bych se

však chtěl zaměřit na pojistné podvody v oblasti nemovitostí a domácností, které jsou v držení nepodnikatelských subjektů (tzv. občanské pojištění). Zda je vůbec možné takto úzce zaměřené statistiky získat, rozebírá podrobněji následující kapitola.

2.4 Odhad počtu pojistných podvodů v oblasti nemovitostí a domácností

Jak již bylo naznačeno v kapitole 2.2 a následně rozvedeno v kapitole 2.3, jediné členění pojistných podvodů dle oblasti pojištění, ve které byly spáchány, poskytuje Česká asociace pojišťoven. Ani takovéto statistiky však nejsou v rámci této práce zcela použitelné.

ČAP totiž vede statistiky pojistných podvodů pouze ve 4 oblastech:

- A) pojištění vozidel
- B) pojištění přepravy
- C) pojištění majetku a odpovědnosti
- D) pojištění osob

Ovšem současný počet členů ČAP je 30 a každý z nich nabízí v oblasti pojištění spoustu možností. Pokud pomineme oblast životního pojištění a podíváme se pouze na oblast neživotního pojištění, tak ta je dle výročních zpráv dělena na tři hlavní kategorie: Pojištění majetku a odpovědnosti za škody (občané); Pojištění průmyslu a podnikatelů; Zemědělské pojištění.

Každá z těchto kategorií navíc obsahuje několik dalších podkategorií, kdy valná většina z nich je v rámci statistik pojistných podvodů vedena souhrnně v oblasti pojištění majetku a odpovědnosti. Pouze 4 podkategorie jsou ve statistikách pojistných podvodů vedeny v rámci jiných oblastí (pojištění vozidel, pojištění přepravy), pořád zde však zbývají více jak dvě desítky podkategorií, z nichž pouze tři odpovídají zaměření této práce.

Velice komplikované rozdělení shrnuje přehledněji níže uvedená tabulka. Ta znázorňuje tři hlavní kategorie neživotního pojištění tak, jak jsou vedeny ve výročních zprávách České asociace pojišťoven. Červeně zvýrazněné podkategorie jsou ve statistikách pojistných podvodů vedené zvlášť, černé a zelené jsou vedeny společně, přičemž pouze statistiky zeleně zvýrazněných podkategorií by bylo nutné oddělit pro získání přesného přehledu v rámci tématu této práce.

Dělení neživotního pojištění dle ČAP	
Pojištění průmyslu a podnikatelů	Pojištění majetku a odpovědnosti za škody (občané)
Živelní pojištění	Pojištění domácnosti
Pojištění přerušení provozu	Pojištění rekreační domácnosti
Pojištění přepravy	Pojištění staveb
Havarijní pojištění vozidel	Pojištění odpovědnosti z provozu vozidla
Pojištění letadel	Havarijní pojištění vozidel
Pojištění říčních a námořních lodí	Jiná majetková pojištění
Pojištění odpovědnosti za škodu	Jiné pojištění odpovědnosti za škodu
Pojištění úvěrů	Pojištění pro cesty a pobyt
Pojištění právní ochrany	Pojištění právní ochrany
Pojištění pro případ škod způsobených krádeží či loupežným přepadením	Pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu povolání
Povinné pojištění u vybraných povolání	
Pojištění pro případ poškození vodou z vodovodního zařízení	Zemědělské pojištění
Pojištění odpovědnosti managementu	Pojištění lesů
Pojištění odpovědnosti za výrobek	Pojištění plodin
Pojištění technických rizik	Pojištění hospodářských zvířat
Pojištění finančních rizik	Pojištění nákazy u hospodářských zvířat
Pojištění All Risks	
Zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání	

TABULKA 5: Dělení neživotního pojištění dle ČAP

Zdroj dat: ČAP

Je jasné, že všechny členské pojišťovny nenabízejí veškeré možnosti pojištění, které jsou shrnuté v předchozí tabulce. Ve výroční zprávě ČAP můžeme nalézt dvě pojišťovny (AXA, Direct), které rozsahem nabízených služeb nejpřesněji odpovídají rozdělení statistik pojistných podvodů dle ČAP. Mým záměrem bylo od těchto dvou pojišťoven získat počty uzavřených pojistných smluv v oblasti pojištění nemovitostí a domácností, dále statistiky pojistných podvodů v této oblasti, z tohoto vytvořit procentní podíl pojistných podvodů a následně toto procento aplikovat buď na všechny další pojišťovny, které takovéto pojištění nabízí, nebo na souhrnné statistiky poskytované ČAP (viz předchozí kapitola). Tím bychom získaly v rámci možností nejpřesnější a relativně kvalifikovaný odhad pojistných podvodů v této oblasti. Jelikož jsem ale ani od jedné z těchto dvou pojišťoven nedostal odpověď, tento záměr jsem bohužel nemohl uskutečnit.

Následně jsem tedy kontaktoval zbývající členské pojišťovny ČAP, které také nabízejí, mimo jiné, pojištění nemovitostí a domácností. Protože ale v těchto případech již rostl počet nabízených služeb (viz tabulka č. 5), snižovala by se tím i přesnost takto získaných

výsledků (za předpokladu, že pojišťovny nevedou statistiky pojistných podvodů zvlášť pro každou kategorii uvedenou ve zmiňované tabulce). Bohužel, do dnešního dne jsem od spousty z nich neobdržel žádnou odpověď a ty, které alespoň zareagovaly, mi buď oznámily, že takovéto detailní informace nezaznamenávají, neposkytují, nebo mě odkázaly na své webové stránky do části určené pro tisk. Zde se ve většině případů nacházely kromě jiných tiskových zpráv pouze souhrnné statistiky pojistných podvodů za jednotlivé roky a rozdělené tak, jak je vede právě ČAP.

Další myslitelnou možností bylo použít strukturu pojistného trhu, kterou vede též ČAP a to za všechny své členské pojišťovny. Zde je totiž oblast neživotního pojištění rozdělena na dalších pět oblastí (pojištění odpovědnosti z provozu vozidla; pojištění majetku; havarijní pojištění pozemních vozidel kromě kolejových; všeobecné pojištění odpovědnosti za škodu; ostatní), přičemž pojištění majetku například za rok 2009 tvoří 23,7 %.

Obrátil jsem se proto opět na ČAP s dotazem, co všechno spadá do oněch 23,7 % na základě výše zmíněné tabulky č. 5. Odpověď mě sice zcela neuspokojila, jelikož v ní bylo několikrát zmíněno, že tato problematika je velice složitá, je nutno se na ni dívat z různých úhlů pohledu a že uvedené členění je dostatečně zřejmé a je rozděleno dle zákona o pojišťovnictví. Nicméně mě tato odpověď lehce nasměrovala ke zřejmě poslední možnosti, jak odhadnout přibližné statistiky pojistných podvodů v oblasti nemovitostí a domácností.

ČAP uvádí ve svých výročních zprávách také předepsané pojistné ve veškerých oblastech a to souhrnně za jednotlivé členy. Z těchto statistik jsem tedy vzal celkovou sumu v oblasti neživotního pojištění, následně od ní odečetl veškeré jiné oblasti vedené ve statistikách pojistných podvodů zvlášť (pojištění vozidel; pojištění přepravy; pojištění osob), abych získal pouze celkovou sumu v oblasti majetku a odpovědnosti. Z této sumy jsem vyčlenil odvětví 8 a 9 (viz kapitola 1.2) a z nich vzal pouze tu část, která se týkala občanského pojištění. Získal jsem tak sumu celkového předepsaného pojistného v oblasti majetku a odpovědnosti a sumu, která se týká pouze oblasti občanského pojištění nemovitostí a domácností. Poměrným vyjádřením jsem získal procento, které jsem aplikoval na celkový počet pojistných podvodů v oblasti pojištění majetku a odpovědnosti.

V minulém odstavci popsáný výpočet zobrazuje tabulka č. 6 na další straně.

Předepsané pojistné za rok 2009 (v tis. Kč)		Odhad počtu PP na základě předepsaného pojistného	
Neživotní pojištění celkem	81 212 598		
z toho		Majetek a odpovědnost celkem	36 031 797
pojištění úrazu	-2 457 283		
pojištění nemoci	-1 780 087	Majetek občané celkem	6 456 683
havarijní pojištění vozidel	-16 601 128		
havarijní pojištění kolejových vozidel	-15 139	Majetek občané - procentní podíl z celku	17,92
pojištění přepravovaného nákladu	-310 087		
pojištění odpovědnosti z provozu vozidel	-24 017 077		
Majetek a odpovědnost celkem	36 031 797	PP majetek a odpovědnost za 2009	817
z toho			
pojištění majetku dle odvětví 8 – občané	3 645 556	Odhad PP v oblasti nemovitostí a domácností občanů	146
pojištění majetku dle odvětví 9 – občané	+2 811 127		
Majetek občané celkem	6 456 683		

TABULKA 6: Odhad počtu PP na základě předepsaného pojistného

Zdroj dat: ČAP

Výpočty za uplynulých pět let zobrazuje další tabulka. V době psaní této práce ještě nebyla k dispozici výroční zpráva ČAP za rok 2010, protože výroční zprávy za uplynulé roky bývají většinou vydávány v září roku následujícího.

Odhad počtu pojistných podvodů na základě předepsaného pojistného					
V letech	2005	2006	2007	2008	2009
Neživotní pojištění celkem	70 794 543	72 714 992	76 232 266	80 272 441	81 212 598
Majetek a odpovědnost celkem	30 978 877	31 714 349	33 670 441	35 574 770	36 031 797
Majetek občané celkem	5 111 250	5 359 619	5 718 598	6 023 896	6 456 683
Procentní podíl občané na celku	16,50	16,90	16,98	16,93	17,92
PP majetek a odpovědnost	506	559	654	595	817
PP nemovitostí a domácností	83	94	111	101	146

TABULKA 7: Odhad počtu pojistných podvodů na základě předepsaného pojistného

Zdroj dat: ČAP

Z tabulky č. 7 opět plyne pozvolný nárůst odhalených pojistných podvodů ve zkoumané oblasti, možné důvody propadu v roce 2008 byly již zmíněny v předchozí kapitole. Dále můžeme z této tabulky vypočítat přibližně stále stejný, pouze v desetinách procent se zvedající podíl těchto podvodů na celku. Tam, kde klesá procentní podíl, klesá i počet odhalených pojistných podvodů v dané oblasti, zatímco když procento roste, roste i počet pojistných podvodů v oblasti majetku a odpovědnosti. Například v roce 2009 se jedná o nárůst jednoho procenta a více jak 200 odhalených pojistných podvodů. Jelikož se v případě počtu odhalených pojistných podvodů jedná o faktické číslo, zatímco procentní podíl a z něj odvozený počet pojistných podvodů v oblasti nemovitostí a domácností ve vlastnictví občanů

je odhadnutý ze sumy předepsaného pojistného, dá se předpokládat, že odhad se bude blížit skutečnosti a v rámci možností je to zřejmě nejpresnější odhad, jakého lze dosáhnout.

Co se týká například nárokované a skutečně vyplacené sumy, tak i v této oblasti by bylo možné pracovat se získaným procentním údajem. Na základě těchto údajů by teoreticky bylo možné vypočítat i počty pojistných podvodů ve všech oblastech uváděných v tabulce č. 5. Ovšem je třeba si uvědomit, že mezi počty pojistných podvodů a nárokovaným plněním není žádný určitý poměr, což je vidět například na srovnání počtu případů a nárokované sumy v oblasti pojištění dopravy. Každý případ je zkrátka individuální. Zatímco počty pojistných podvodů v oblasti podnikatelského pojištění nemovitostí mohou být stejné jako počty pojistných podvodů v oblasti občanského pojištění nemovitostí a domácností, tak co se nárokovaných sum týče, ty budou zcela jistě nesrovnatelně vyšší v oblasti podnikatelské. Pokud bychom se chtěli dobrat i zde ke konkrétním údajům, už by se jednalo o vytváření odhadů z odhadů a tím by docházelo ke stále větším nepřesnostem.

Závěrem této kapitoly bych chtěl dodat, že získaná čísla rozhodně nepovažuji za 100 % správná či jakkoliv směrodatná, pouze jsem se s využitím dostupných údajů pokusil o určitý odhad v dané oblasti a svůj postup jsem se snažil co nejpodrobněji rozebrat a odůvodnit.

2.5 Shrnutí statistik pojistných podvodů

Z předchozích kapitol je dostatečně zřejmé, že počty odhalených pojistných podvodů ve všech sledovaných oblastech rok od roku rostou. Jak ale samy pojišťovny přiznávají, množství skutečných a neodhalených pokusů může být zcela jiné. Podle Pavla Východského, předsedy sekce pojistného podvodu České asociace pojišťoven, hovoří kvalifikované odhady neodhalených pojistných podvodů o přibližně 10% podílu na celkovém vyplaceném pojistném.³² Spousta pojišťoven také začíná v poslední době zpětně prověřovat některé podezřelé pojistné události, ovšem statistiky takto odhalených pojistných podvodů nejsou nikde k dispozici.

Teoreticky je také možné, že počet pojistných podvodů je stále stejný, pouze se díky novým poznatkům, detailnějšímu zkoumání a vyšetřování jednotlivých událostí a investicím do odhalování těchto podvodů daří odhalovat více a více případů. Ovšem s tím, jak

³² *Ekonom.iHNed.cz* [online]. 13.2.2007 [cit. 2011-02-12]. Pavel Východský: Češi tolerují pojistné podvody. Dostupné z WWW: <<http://ekonom.ihned.cz/c1-20417950-z-ciziho-krev-tece>>.

pojišťovny a další sdělovací prostředky zveřejňují objemy uchráněných částek, které jsou vždy v řádech stamilionů, počty odhalených pojistných podvodů a různé jiné informace z této oblasti, problematika pojistných podvodů se dostává do širšího podvědomí veřejnosti a zapojuje se do ní stále větší procento obyvatel. A to jak na straně pojišťoven, tedy ve formě vyšetřovatelů či likvidátorů, tak na straně obyčejných, dosud spořádaných občanů, kteří by si chtěli přilepšit pojistným podvodem.

Na druhou stranu, rostoucí statistiky odhalených pojistných podvodů mohou vést k tomu, že spousta dosud váhajících potencionálních pachatelů si své jednání právě ve stínu takovýchto statistik rozmyslí. Tím však opět poklesnou počty odhalených pojistných podvodů, což teoreticky přiláká další nepoctivce. Můžeme tedy říci, že se v tomto případě jedná o „začarovaný“ kruh.

O dalším vývoji ať již odhalených či neodhalených pojistných podvodů ve všech sledovaných oblastech tak můžeme pouze spekulovat. O něco jiná je situace v oblasti nejen občanského pojištění nemovitostí a domácností, kde se dá očekávat silnější růst v dobách živelných pohrom jako povodní, orkánů, atd. Pokud jsou pojišťovny v současné době ve střehu z důvodů ekonomické recese, pak v období záplav a jiných kalamit by měly zbystřit pozornost dvojnásobně.

Živelné pohromy, které z velké části poškozují právě nemovitosti, zasahují Českou republiku téměř pravidelně a to alespoň jednou ročně. Právě takovéto pohromy nejvíce dávají určitý prostor k páchání pojistných podvodů v oblasti nemovitostí a domácností, jelikož dokazování záměru je zde opravdu obtížné. Spousta pachatelů si také myslí, že pojišťovny jsou v tomto období zavaleny tisícem dalších pojistných událostí a na podrobnější šetření nemají čas a proto se pokoušejí o pojistný podvod. Takový podvod pak může mít podobu buď záměrného navýšení škody na poškozené části budovy nebo vybavení domácnosti, nebo se může jednat o zcela smyšlený případ. Těžko se pak dokazuje, že pračka umístěná ve sklepě již nefungovala řadu měsíců a že na vině nejsou nedávné povodně a zaplavení sklepních prostor.

Z níže uvedené tabulky je patrné, kolik z nahlášených pojistných událostí z roku 2007, kdy řádil orkán Kyrill, resp. z roku 2008 v případě vichřice Emma, se týkalo občanského pojištění nemovitostí.³³ Zejména takováto období jsou pak z hlediska pojistných podvodů riziková.

³³ KELLER, J. Orkán v boji s vichřicí. *Pojistný obzor*. 2008, 3, s. 18-19.

Pojistné události při živelných pohromách		
Oblast pojištění	Orkán	Nahlášené pojistné události (počet)
	Vichřice	
Pojištění obyvatel celkem	Kyrill	60 131
	Emma	29 195
Z toho nemovitosti	Kyrill	51 504
	Emma	21 327

TABULKA 8: Pojistné události při živelných pohromách

Zdroj dat: ČAP

Stejně těžké dokazování je i v oblasti požárů. Dle vrchního ředitele úseků vnitřních věcí České pojišťovny, JUDr. Ludvíka Bohmana, je procento požárů nemovitostí statisticky nejvyšší za posledních deset let.³⁴

Pojišťovna Kooperativa loni prověřovala sto případů s ohněm, ve kterých bylo podezření z pojistného podvodu. To je o 80 % více než v předchozích letech. Nejčastěji se jednalo o vyhořelé provozovny a sklady. Prokázat úmysl se většinou podaří v přibližně polovině případů.

Podle pojišťoven existují dvě skupiny žhářů. Mezi první patří podnikatelé, kterým jejich živnost přestala fungovat. Nejčastěji se jedná o bary, restaurace či rekreační zařízení.

Do druhé a nebezpečnější skupiny patří profesionální žháři, jejichž činnost spočívá v zakládání podniků, které dříve nebo později podlehnou velkému požáru, při němž jsou obvykle zničeny i veškeré důkazy. V tomto případě je prokázání úmyslného založení velmi obtížné, občas i nemožné, tvrdí Václav Bálek z České Pojišťovny.³⁵

V této souvislosti je mediálně velice známý případ z léta minulého roku, kdy majitel ve své nemovitosti s narušenou statikou nechal úmyslně explodovat propan-butanovou láhev a tím zapříčinil její demolici. Následně požadoval pojistné plnění ve výši 9 milionů korun.

³⁴ *Parlamentní listy.cz* [online]. 15.8.2010 [cit. 2011-01-21]. Pojistné podvody přibývají. Za krizí a za povodní to tak chodí. Dostupné z WWW: <<http://www.parlamentnilisty.cz/parlament/172634.aspx>>.

³⁵ *Novinky.cz* [online]. 7.7.2010 [cit. 2011-01-21]. Nová "móda" v Česku: založit požár a chtít peníze. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/finance/202438-nova-moda-v-cesku-zalozit-pozar-a-chtit-penize.html>>.

V průběhu šetření se však ukázalo, že majitel si nechal již před časem vypracovat znalecký posudek, jehož verdikt zněl jasně – demolice nemovitosti.³⁶

Není od věci připomenout, že právě úmyslným zapálením vlastních nemovitostí vznikaly první pojistné podvody v tehdejších Českých zemích. S nadsázkou by se tedy dalo hovořit o určitém návratu ke kořenům.

Vzrůstající statistiku úmyslně založených požárů dokumentuje následující tabulka.

Statistický přehled úmyslně založených požárů					
V letech	2005	2006	2007	2008	2009
Počet požárů	1280	1430	1437	1597	1719
Procentní podíl na celkovém počtu	6,35	7,06	6,40	7,62	8,52
Přímá škoda v tis. Kč	214 845	371 661	359 387	383 783	397 224
Procentní podíl na celkové škodě	13,14	19,22	16,65	11,71	18,31
Usmrceno osob	7	9	5	12	5
Zraněno osob	38	52	80	115	92

TABULKA 9: Statistiky úmyslně založených požárů

Zdroj dat: HZS ČR

Z této tabulky sice nelze vyčíst, v kolika případech se mohlo jednat o pokus o pojistný podvod, ale pokud bychom opět využili výročních zpráv ČAP (viz předchozí kapitola), zjistili bychom, že předepsané občanské pojistné proti požáru tvořilo v pětiletém sledovaném období v poměru k celkovému předepsanému občanskému pojistnému vždy přibližně jednu šestinu, čili 15–16 %.

Občanského pojištění majetku celkem a pojištění proti požáru					
V letech	2005	2006	2007	2008	2009
Pojištění majetku – občané celkem (tis. Kč)	5 111 250	5 359 619	5 718 598	6 023 896	6 456 683
Z toho pojištění proti požáru (tis. Kč)	800 948	836 228	874 639	911 175	1 031 428
Poměr pojištění proti požáru z celku (%)	15,67	15,60	15,29	15,13	15,97

TABULKA 10: Poměr celkového občanského a protipožárního pojištění majetku

Zdroj dat: ČAP

³⁶ Novinky.cz [online]. 4.8.2010 [cit. 2011-02-12]. Na pojistné podvody se dali i bezúhonní lidé kvůli pár tisícovkám. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/finance/207843-na-pojistne-podvody-se-dali-i-bezuhonni-lide-kvuli-par-tisicovkam.html>>.

Nyní vezmeme v předchozí kapitole získaný odhad počtu pojistných podvodů za rok 2009 v oblasti občanského pojištění nemovitostí a domácností (146) a podělíme ho již zmiňovanou jednou šestinou. Dostáváme se ke 24 pojistným podvodům v souvislosti s úmyslně založeným požárem. Získané číslo je za všech 15 členů ČAP, kteří nabízejí pojištění nemovitostí a domácností.

Pokud budeme dále vycházet z výše zmíněné zprávy od Kooperativy, která v roce 2009 vyšetřovala sto případů s ohněm, a budeme předpokládat, že provozovny a sklady (podnikatelské pojištění) zde tvoří cca 85 % a zbylých 15 % je občanské pojištění proti požáru, dostali bychom se k 15 případům. Jak dále sděluje Kooperativa, objasnit se daří přibližně polovinu, v tomto případě tedy řekněme 7 objasněných pojistných podvodů.

Nyní by bylo možné porovnat těchto 7 případů s procentním zastoupením Kooperativy na pojistném trhu a toto aplikovat i na ostatní pojišťovny, které nabízejí občanské pojištění proti požáru a je dost možné, že po sečtení počtu těchto podvodů vedených u všech členských pojišťoven ČAP bychom se dostali právě k cca 24 případům. To by na jednu stranu hovořilo ve prospěch odhadu získaného v předchozí kapitole, na druhou stranu bychom ale, jak již bylo jednou zmíněno, vytvářely odhady z odhadů a navíc údaje za jednu členskou pojišťovnu ČAP nemůžeme vztahovat na ty ostatní, protože každá z nich pojišťuje jiné jednotlivce a počínání každého z nich je téměř nemožné odhadnout.

Tímto možná krkolomným popisem a postupem jsem chtěl naznačit, že právě lidé jsou tím faktorem, který nejvíce ovlivňuje statistiky pojistných podvodů. Samozřejmě je zde spousta dalších proměnných a vlivů, jako již popsané živelné události či současné období ekonomické recese, ale největší vliv na to, zda a v jakém počtu bude docházet k pojistným podvodům mají dle mého názoru právě pojištění jedinci.

Z tohoto důvodu nemůžeme ze získaných statistik a počtů odvozovat nějaké závěry, hypotézy či směry dalšího vývoje. Stejně tak v případě růstu či propadu počtu pojistných podvodů v jednotlivých letech můžeme pouze spekulovat, proč tomu tak je. V podstatě jediné, co lze s určitostí tvrdit je to, že by pojišťovny měly, alespoň v rámci pojištění nemovitostí a domácností, věnovat větší pozornost prošetřování pojistných událostí v období živelných pohrom a ekonomických krizí.

3 OSOBA PACHATELE POJISTNÉHO PODVODU

Stejně jako není snadné předvídat budoucí růst či pokles počtu pojistných podvodů, není snadné jednoznačně popsat osobnost typického pachatele pojistného podvodu. Do těchto podvodů totiž bývá nezřídka zapojeno i více pachatelů, jak již bylo naznačeno v jedné z předchozích kapitol. Může se jednat o interní pachatele přímo z pojišťoven, čili likvidátory, zprostředkovatele pojistných smluv, dále policisty, zaměstnance autoservisů, lékaře, podnikatele či řadové zaměstnance. Každý z nich má jinou osobnost, věk, dosažené vzdělání, životní úroveň. Co vede takovéto různorodé jednotlivce k páchání pojistných důvodů?

Jejich chování by bylo možné vysvětlit nejen ekonomickými, ale i psychologickými důvody.

3.1 Ekonomické důvody páchání pojistných podvodů

Co se ekonomických důvodů týče, tak z dostupných historických údajů vyplývá, že k pojistným podvodům docházelo častěji v dobách, kdy země prosperovala, než v dobách válek, krizí a inflací.³⁷

Zdá se však, že poslední trendy jsou zcela opačné. V dobách ekonomické krize totiž počty odhalených podvodů stále rostou a to oproti jiným letům poněkud výrazněji. I dosud slušní a beztrestní lidé se k ním začali uchýlovat s cílem alespoň malého přilepšení. Toto by se dalo vztáhnout na pojistné podvody obecně, avšak nedávné povodně a hurikány velice nahrály hlavně podvodníkům, kteří se snaží obohatit na pojištění nemovitostí a domácností. Každopádně se na vzrůstajícím počtu pojistných podvodů shodují všechny velké pojišťovny v České republice a do souvislosti to dávají právě s ekonomickou krizí.³⁸

Ekonomické důvody se tedy zdají být jasné, spousta občanů se v souvislosti s ekonomickou krizí dostala do úzkých, přišla o zaměstnání a jeden ze způsobů, jak si přilepšit, je právě pokus o pojistný podvod.

Riziko odhalení je relativně malé, tresty, jak bude uvedeno níže v této kapitole nejsou příliš vysoké a tak se z drobných pojistných podvodů může pro někoho stát dobrý zdroj obživy.

³⁷ MARVAN, M., a kolektiv: *Dějiny pojišťovnictví v Československu 1.díl*, Praha: Novinář, 1989

³⁸ *lidovky.cz* [online]. 19.11.2009 [cit. 2011-02-15]. Pojistných podvodů přibývá. Stojí za tím ekonomická krize. Dostupné z WWW: <http://byznys.lidovky.cz/pojistnych-podvodu-pribyva-stoji-za-tim-ekonomicka-krize-p3m-moje-penize.asp?c=A091119_162309_moje-penize_pf>.

3.2 Psychologické důvody páchání pojistných podvodů

Protože pojistné podvody jsou páhány celosvětově, dalo by se říct, že k nim vede vývoj v mentalitě a postoji lidí samotných. V poslední době je zcela jistě na vině také světová krize, která zkrátka donutí člověka omezit se a pokud je nejhůř, zkoušet i různé neseriózní praktiky či podvody. A jelikož pojištěn je dnes snad každý, otázka pokusu přilepšit si tímto druhem podvodu už jistě vyvstala v mysli mnoha pojištěných. To, že se jedná o trestný čin, spousta lidí neví, a pokud ano, tak se toho zalekne jen malá skupina obyvatel, protože díky zprávám ze sdělovacích prostředků má spousta lidí spojen trestný čin s ozbrojeným přepadením, ztrátách na životech, krvi a tak dále.

V případě pojistných podvodů se však jedná o takzvanou kriminalitu bílých límečků a ta je podle mě společností o něco více tolerována, právě z důvodů výše zmíněných. Navíc, konkrétně v tomto případě, se jde vždy proti velkým společnostem a jak velí nejen česká mentalita, takové společnosti nás určitě okrádají, tak proč bychom se my nepokusili okrást je. Další věcí je také to, že takovéto jednání nepoškozuje nikoho konkrétního, žádnou osobu, pouze pojišťovnu, s jejíž ekonomickou stabilitou to dle názorů prostých občanů těžko něco udělá.

V mnoha případech je možné se také setkat s tím, že pokud někdo úspěšně spáchá pojistný podvod a svým známým a kamarádům se tím pochlubí, nečeká ho pokárání a vyhoštění na okraj společnosti, ale většinou poplácání po zádech a zvýšení jeho společenského kreditu. Například na umělém navýšení škody při neúmyslně vzniklé pojistné události spousta lidí nevidí nic špatného právě z důvodů, že v minulých letech poctivě platili pojistné.

Takovéto chování může motivovat další potencionální pachatele, do té doby slušné občany s čistým trestním rejstříkem. A začíná to právě třeba umělým navyšováním škody, které pokud není přehnané, bývá často úspěšné a tím se motivace pachatele zvyšuje zároveň s promyšleností jeho dalších pojistných podvodů.

V této souvislosti bychom pachatele mohli rozdělit do třech skupin a to na ty, kteří takový čin spáchají poprvé, nezpůsobí pojišťovně příliš velkou škodu, pojistné plnění je uspokojí a tento čin již do budoucna nemají v plánu zopakovat.

Další skupinou jsou pachatelé, kteří s pojistným podvodem již mají zkušenost, tento čin v minulosti několikrát provedli, občas si tím přilepšují a plánují v páchání těchto podvodů

pokračovat do doby, než budou odhaleni. Často se takovéto osoby dopouští i jiné trestné činnosti.

Nejnebezpečnější skupinou jsou zřejmě organizované skupiny podvodníků, které způsobují pojišťovnám obrovské škody a jejich chování je většinou do posledních detailů promyšlené. Podrobněji bylo jejich chování popsáno v kapitole 1.5.

V souvislosti s tolerancí společnosti k různým druhům nepoctivostí byla ve Velké Británii v roce 2002 provedena anketa, kterou zadala tamější Asociace britských pojišťoven (ABI – Association of British Insurers). Tento průzkum se zaměřoval na přístup občanů k různým druhům nepoctivého chování, mezi kterými byl zařazen i pojistný podvod a to ve dvou formách – umělé navyšování škody a zcela fiktivní pojistná událost. Dotázáno bylo dva tisíce dospělých občanů.

Odpovídalo se na otázky, zda respondent daný čin spáchal, zda připouští, že by ho někdy v budoucnosti mohl spáchat a zda ho považuje za přijatelný či na hranici únosnosti.

Z průzkumu je patrné, že celých 30 % dotázaných posuzuje fiktivní pojistnou událost za přijatelnou a srovnává ji s drobnou krádeží v obchodě a navyšování pojistné události k používání měkkých drog. Dále, téměř polovina dotázaných nemůže vyloučit, že se v budoucnu pokusí o navyšování pojistné události a skoro 40 % se pokusí o vytvoření fiktivní pojistné události.

Z ankety dále plyne, že pachatel pojistného podvodu je zapojen také do další trestné činnosti, kdy jedna třetina z nich kradla již v dětském věku a více jak polovina vědomky zakoupila kradené zboží.^{39 40}

Paradoxní je, že právě drobná krádež v obchodě či používání měkkých drog odpovídá v určitých případech co do výše trestu právě pojistným podvodům, jak bude zmíněno níže. Na druhou stranu, jedinec co krade v obchodě, bude společností určitě více odsouzen než ten, kdo spáchal pojistný podvod, přičemž výši vzniklé škody, která je u pojistného podvodu většinou vyšší, už málokdo bere v potaz. Přitom se v podstatě v obou případech jedná o krádež.

Kompletní výsledky průzkumu přibližuje tabulka na následující stránce.

³⁹ *EUROPORTAL* [online]. 16.12.2004 [cit. 2011-01-21]. Pojistné podvody společnost toleruje. Dostupné z WWW: <<http://www.europortal.cz/new/?sid=528>>.

⁴⁰ Fakta o pojistných podvodech. *Pojistný obzor*. 2004, 12, s. 10.

Postoj společnosti k nepoctivostem			
nepoctivost/ trestný čin	% těch, kteří nemohou vyloučit spáchání v budoucnosti	% těch, kteří to považují za přijatelné nebo na hranici	% těch, kteří spáchali uvedený čin v minulosti
sebrání více peněz při měnění v obchodě	62%	55%	28%
zakázané dovezení a prodej alkoholu a cigaret	48%	48%	5%
vědomé koupení kradeného zboží	44%	36%	8%
nezaplacení silniční daně	40%	36%	5%
používání měkkých drog	38%	43%	12%
drobná krádež v obchodě	31%	29%	2%
řízení pod vlivem alkoholu	30%	20%	9%
navýšení pojistné události	47%	40%	6%
fiktivní pojistná událost	37%	29%	2%

TABULKA 11: Postoj společnosti k nepoctivostem

Zdroj dat: Pojistný obzor

Je třeba si uvědomit, že pojistné podvody většinou páchají inteligentní a vzdělaní lidé, kteří v každém případě mají co ztratit. Nejedná se občany se sotva nebo vůbec vychozenou základní školou, kteří přepadávají, zraňují či zabíjejí s použitím hrubé síly, protože žijí na okraji společnosti a nemají co ztratit.

Pachatelé pojistných podvodů dávají v sázku když už ne pověst, která stejně při odhalení neutrpí tolik, jako kdyby byli odhaleni při spáchání nějakého násilného trestného činu, tak například majetek svůj či svých blízkých. Jejich činy jsou proto ve většině případů daleko více promyšlenější, prováděné s rozmyslem a důkladným plánováním. To činí jejich odhalení a objasnění těžším a následné dokazování úmyslu občas i nemožným.

3.3 Profil průměrného pachatele pojistných podvodů v ČR

V předchozích odstavcích byly zmíněny statistiky pojišťoven, statistiky hasičů, Policie ČR či psychologické a ekonomické důvody k páchání pojistných podvodů. S využitím soudních statistik bychom získali průměrný profil odsouzených pachatelů těchto podvodů ve všech oblastech pojištění. Opět by bylo možné vzít odhadnutý procentní podíl pojistných podvodů z oblasti nemovitostí a domácností z předchozích kapitol a tento aplikovat na počty odsouzených pachatelů. Nejenže by se jednalo o pouhý odhad, ale také by se v tomto případě

jednalo o již odsouzené osoby. Profil průměrného a dosud neodhaleného pachatele však může být zcela jiný.

Pro získání lepší představy o pachatelích pojistných podvodů v oblasti občanského pojištění nemovitostí a domácností jsem se proto rozhodl vypracovat dotazník a požádat o anonymní vyplnění ať již na internetových diskusních fórech, prostřednictvím e-mailů či s využitím sociálních sítí. Využíval jsem služeb webové stránky VyplnTo.cz, která se zaměřuje na tvorbu internetových průzkumů. Výzkum probíhal přesně jeden týden.

Dohromady se mi podařilo nashromáždit 112 kompletních dotazníků, což se může v souvislosti s počtem obyvatel ČR zdát jako směšné a nedostatečně reprezentativní číslo, ale je třeba si uvědomit, že se zde v podstatě jedná o přiznání se k úspěšně spáchanému trestnému činu.

Z výsledků vyplývá, že ze všech 112 dotázaných jich 34 spáchalo úspěšně pojistný podvod spojený s pojištěním nemovitosti nebo domácnosti. To je velice překvapující údaj, ze kterého plyne, že téměř každá třetí pojistná událost je podvod. Zvláště pokud vezmeme v potaz odhad z kapitoly 2.4., tedy celkem 146 odhalených pojistných podvodů ve zkoumané oblasti za rok 2009, dostali bychom se v případě tohoto průzkumu ke 34 podvodníkům z pouhých 112 náhodně vybraných dotazovaných, což je šokující údaj. Na druhou stranu je však třeba uvést, že výše vzniklé škody se pouze ve dvou případech pohybovala ve statisících a proto je možné, že menší události pojišťovny ani nešetří a rovnou škodu vyplatí, protože samotné šetření by v některých případech určitě stálo daleko větší částky.

Z uvedených „hříšníků“ bylo 27 mužského a 7 ženského pohlaví. Že se v případě pojistného podvodu jedná o trestný čin s délkou odnětí svobody až 10 let, ví dle dotazníku pouhých 43 dotázaných, což je závažný fakt. Ovšem téměř většina těch, co již pojistný podvod spáchala ví, že se jedná o trestný čin. To nahrává teorii, že se v případě páchaní takovýchto činů opravdu jedná o chytré a myslící pachatele, kteří než se do něčeho pustí, vždy prostudují, jaké by jejich chování mohlo mít následky. Dalším faktem, podporujícím tuto teorii je počet podvodů v poměru s pachatelovým vzděláním. K pojistnému podvodu se přiznala pětina vyučených, čtvrtina osob s maturitou a bez jednoho celá polovina vysokoškoláků.

Co se týče věku, tak nejvíce podvodů páchá střední věková skupina ve věku 35–44 let, nezaostávají však ani mladí lidé (25–34) či generace dnešních „padesátníků“. Velká většina pachatelů pojistných podvodů ve zkoumané oblasti bydlí ve vlastním domě či bytě.

Procentní rozložení dle kraje pobytu nemělo na frekvenci páchání podvodů téměř žádný vliv, dá se tedy říci, že pojistné podvody se objevují plošně, možná o něco více v oblastech s trvale větším procentem nezaměstnaných jako je ústecký či moravskoslezský kraj. Číslo bylo také větší v oblasti hlavního města, což by se dalo vysvětlit většími náklady na život, které tam bezpochyby panují, anebo také převažujícím procentem lidí s vyšším vzděláním, které tam táhnou pracovní příležitosti. A jak také z dotazníku vyplývá, pojistné podvody páchají především vzdělanější lidé. Oblast hlavního města též právě díky své anonymitě láká různé kriminální živly či organizované skupiny, u kterých je však malá pravděpodobnost, že by se účastnili mého průzkumu. Teorie o spojitosti dosaženého vzdělání s pojistnými podvody by ovšem byla v rozporu s tím, proč jsou počty těchto podvodů zároveň mírně vyšší v moravskoslezském či ústeckém kraji, kde převládá spíše „dělnická třída“. Berme to tedy tak, že bydliště nemá na frekvenci páchání pojistných podvodů žádný vliv, pokud neuvažujeme místa, kde došlo k nějaké živelné katastrofě jako vichřici, či povodním. V takovýchto oblastech pak následkem těchto událostí dochází ke zvýšenému počtu pojistných událostí a tím i k vyššímu výskytu pojistných podvodů.

Ze všech podvodných jednání bylo 10 spácháno formou fiktivní pojistné události a zbytek umělým navýšením škody. Ve svém počínání hodlá pokračovat 22 z 34 nepoctivců, přičemž ze 78 dosud bezúhonných lidí jich 30 uvažuje o spáchání pojistného podvodu.

Zajímavé byly odpovědi na otázku, co dotazované osoby ke spáchání podvodů vedlo. Tyto se ve spoustě případů shodovaly v tom, že se *„přece nejedná o nic závažného; dělá to každý; pojišťovny jsou velké, okrádají nás; pojišťovně to neublíží, mně to dost pomůže“*, a podobně.

Pokud bychom se nyní měli ze získaných údajů pokusit stanovit profil průměrného pachatele, s největší pravděpodobností by se jednalo o muže ve věkovém rozmezí 25–54 let, vysokoškolsky vzdělaného, žijícího ve vlastním domě či bytě, který moc dobře ví co dělá a jaké by jeho chování mohlo mít následky. Také je dost možné, že se svůj čin pokusí v budoucnosti zopakovat.

Kompletní dotazník včetně všech otázek je k dispozici v příloze A na konci této práce, přehledné shrnutí celého průzkumu je v následující tabulce. První číslo udává počet z celku, za lomítkem a tučným písmem je pak počet těch, kteří se dopustili pojistného podvodu.

Výsledky anonymního internetového průzkumu o páchaní pojistných podvodů v oblasti občanského pojištění nemovitostí a domácností					
Celkem 112 dotázaných					
Pohlaví		Věk		Spáchaný pojistný podvod	
Muž	68/21	18-24	21/0	Ano	34
Žena	44/13	25-34	23/9	Ne	78
Bydlení		35-44	30/15	Ano, spáchám znovu	
Vlastní	70/28	45-54	26/10	Ano	22
Pronajaté	42/6	55-64	12/0	Ne	12
Bydliště v kraji		64-†	0/0	Ne, ale plánuji spáchat	
Hl.m. Praha	9/5	Vzdělání		Ano	30
Středočeský	7/2	Základní	4/0	Ne	48
Plzeňský	9/1	Vyučený/á	28/6	Jiný pojistný podvod	
Karlovarský	6/3	Maturita	46/12	Ano	46/20
Jihočeský	8/1	Vysokoškolské	34/16	Ne	66/14
Liberecký	8/2	Způsobená škoda		Důvody	
Ústecký	10/4	1 000	18	Dělá to každý	9
Pardubický	6/1	10 000	14	Nic závažného	8
Královehradecký	9/2	100 000	2	Pojišťovna přežije, mě to zachrání	6
Vysočina	7/1	1 000 000	0	Pojišťovna mě okrádá	4
Jihomoravský	7/2	Forma podvodu		Jiné	7
Moravskoslezský	8/5	Fiktivní událost	10	Víte, že se jedná o trestný čin?	
Zlínský	10/2	Navýšení škody	24	Ano	43/30
Olomoucký	8/3			Ne	69/4

TABULKA 12: Výsledky dotazníku

Zdroj dat: Vlastní průzkum

Pro porovnání je dobré přiložit statistiku odhalených a již odsouzených pachatelů pojistných podvodů ve všech oblastech pojištění tak, jak ji vedou soudy. Ta je shrnuta v tabulce č.13.

Pomineme-li klesající tendenci počtu trestných činů (podrobněji zmíněno v jedné z dalších kapitol), je z tohoto přehledu patrný o něco jiný poměr pachatelů ženského pohlaví, který se za sledované období pohybuje okolo 14 %, zatímco v mém průzkumu tvořili ženské pachatelky necelých 38 %. Co se věku pachatelů týče, tak zde by se dala vyzorovat určitá shoda. Soudní statistiky rozdělují ČR pouze na oblast hlavního města a dalších 7 krajů, není tedy možné je přímo porovnat s mým průzkumem, ovšem i tak je z těchto statistik patrné, že k největšímu počtu pojistných podvodů docházelo právě v Praze, následovaly severomoravský a severočeský kraj. V této oblasti tedy můžeme pozorovat relativně velkou shodu. Je však třeba zdůraznit, že v případě soudních statistik se jedná o odhalené a odsouzené pachatele ve všech oblastech pojištění, zatímco v mém průzkumu se jedná

o neodhalené pachatele a navíc pouze v oblasti občanského pojištění nemovitostí a domácností. K soudním statistikám se ještě vrátím v jedné z dalších kapitol. Kompletní přehled soudních statistik za jednotlivé roky je možné nalézt v příloze B na konci této práce.

Soudní statistiky trestného činu pojistný podvod						
V letech	2005	2006	2007	2008	2009	Celkem
Trestných činů	433	364	323	279	235	1634
Odsouzených	357	319	281	226	168	1351
Z toho žen	40	46	39	31	23	179
Věk						
18-19	8	7	8	4	2	29
20-24	64	60	53	46	27	250
25-29	103	81	74	70	49	377
30-39	121	97	92	60	61	431
40-49	38	49	32	15	12	146
50 a více	23	25	21	15	12	96
Území						
Praha	101	108	117	109	70	505
St.Č	30	39	34	20	55	178
JČ	43	49	16	18	6	132
ZČ	32	44	26	13	4	119
SČ	52	34	51	48	24	209
VČ	14	18	14	16	26	88
JM	78	37	26	28	31	200
SM	83	35	39	27	19	203

TABULKA 13: Soudní statistiky

Zdroj dat: Ministerstvo spravedlnosti

Stejně jako v případě statistik pojistných podvodů z minulé kapitoly, i tento průzkum je nutné brát s jistou rezervou. Jelikož dotazování probíhalo s využitím internetu, který je více v podvědomí mladší generace, mohlo toto ovlivnit právě věkové rozpětí průměrného pachatele, což lze ostatně vidět i na počtu odsouzených ve věku 50 a více. Dále například velký podíl vysokoškolsky vzdělaných lidí na pojistných podvodech mohl být v tomto průzkumu ovlivněn tím, že lidé s vyšším vzděláním pracují ve velkém procentu případů v kancelářích, kde mají denní přístup k internetu, zatímco u osob s nižším vzděláním je tato situace opačná. Zároveň je třeba brát v potaz naprostou internetovou anonymitu a tak není jisté, zda se za každým vyplněným dotazníkem skrývají opravdu pravdivé informace. Bohužel, v rámci možností zřejmě jiná volba nebyla, jelikož jinak než anonymně se ke spáchání trestného činu přizná málokdo.

Jak plyne nejen z předchozího odstavce, u každé části průzkumu by bylo možné se zastavit a spekulovat proč je tomu v daném případě tak či onak, proč jsou statistiky v jednom kraji nižší a v jiném vyšší, proč je věkové složení takové, proč je podíl žen nižší apod. Jak již bylo zmíněno, takovéto statistiky ovlivňují především jedinci a jejich chování. Profil těchto osob je nutné dlouhodobě sledovat a analyzovat a až na základě těchto údajů by bylo možné zjistit, zda je jejich chování zcela náhodné nebo se podřizuje určitým trendům, s nějakou pravidelností se opakuje a tak dále. Dokud tedy pojišťovny nebudou vést podrobnější statistiky o pojistných podvodech v jednotlivých oblastech, stejně jako podrobnosti o jejich pachatelích, bude možné se dále opírat pouze o nepodložené odhady či průzkumy.

4 PREVENCE POJISTNÉHO PODVODU

Snad každá větší pojišťovna má dnes svůj specializovaný útvar, který se zaměřuje na boj s pojistnými podvody. V sázce je totiž nejen prestiž pojišťovny, ale často i ekonomická stabilita, která by s růstem počtu neodhalených pojistných podvodů mohla být v ohrožení. Díky principu solidárnosti doplácet na pojistné podvody i bezúhonní pojištěnci, jelikož díky zvýšeným nákladům na neprávem vyplacená pojistná plnění navyšují následně pojišťovny pojistné částky pro další období.

Obecně se má ale za to, že problémům je lepší předcházet, než je následně řešit. Jak ovšem vyplynulo z minulé kapitoly, tolerance společnosti k pojistným podvodům je poměrně vysoká a proto je určitě jednodušší pokusit se problémům s pojistnými podvody předcházet legislativně či na úrovni pojistitelů. Změnit náhled veřejnosti na tento problém totiž v současné době krizí a propouštění nemusí být vůbec jednoduché a jelikož, jak již bylo zmíněno, lidstvo podvádělo od prvních počátků pojišťovnictví, je dost možné, že toleranci veřejnosti se nepodaří zmírnit či zcela potlačit nikdy. I přesto, že v poslední době se o pojistných podvodech často mluví ve všech sdělovacích prostředcích, zdá se, že chuť k jejich páchání stále roste.

Začlenění pojistného podvodu mezi trestné činy v roce 1998 bylo jistě prvním preventivním opatřením, alespoň co se legislativy týče. Již v prvním roce účinnosti tohoto zákona zaznamenala státní zastupitelství v ČR 70 trestných činů pojistného podvodu. Následně počty stále rostly a kulminovaly v roce 2004, kdy bylo zaznamenáno 1015 těchto případů. Od té doby lze pozorovat postupné snižování případů pojistných podvodů, ovšem pouze dle statistik státních zastupitelství, statistiky pojišťoven prokazují stále růst.⁴¹

Jelikož se pojistný podvod nejvíce dotýká právě pojišťoven, lze očekávat největší počty preventivních opatření právě na této straně. Sem bychom mohli zařadit vztahy k zaměstnancům, pravidelná školení, vzdělávání, posilování loajality vůči pojišťovně, motivaci a profesní růst. Zkušený likvidátor dokáže pojistný podvod odhalit už v jeho zárodku a zachránit tak své pojišťovně nemalé sumy a pokud ho tedy jeho zaměstnavatel bude dostatečně motivovat, jeho chuť ke korupčnímu jednání bude velmi malá. Nutný je samozřejmě také propracovaný systém kontrolních opatření. Protože do pojistného podvodů bývají často zapojené i další osoby, jeví se vhodným též systém využívání nasmlouvaných

⁴¹ Ministerstvo spravedlnosti České Republiky [online]. 1998 [cit. 2011-03-03]. Statistické ročenky. Dostupné z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=400&d=35214>>.

opraváren, lékařů, znalců, atd. Dalšími možnostmi jsou například jiné, méně složitější koncepce pojistných produktů, které tolik nelákají k pojistným podvodům, informační kampaně za účelem vyvolání zájmu širší veřejnosti o danou problematiku, ať už ve formě tiskových prohlášení či audiovizuálních pořadů. K odhalení rizikovosti daného klienta v poslední době také velkou měrou přispívá výměna informací mezi jednotlivými pojišťovnami, kvalitní risk management či speciální software určený k odhalování pojistných podvodů. Možností prevence je zkrátka mnoho, přičemž každá pojišťovna má své specifické postupy a know-how, závisující na daném prostředí a zaměstnancích a takto nabyté znalosti většinou nehodlá prozrazovat. Tak jako tak, některá opatření jsou účinná, některá méně, přičemž veškerá mohou existovat jak na národní, tak i na mezinárodní úrovni.^{42 43}

Na mezinárodní úrovni probíhá například spolupráce ČAP, coby reprezentanta českého pojistného trhu, s ostatními asociacemi pojistitelů v jiných zemích a to za účelem získání a výměny zkušeností. Sekce prevence pojistného podvodu ČAP se zabývá zpracováním metodiky prevence a represe pojistného podvodu ve veškerých oblastech pojištění, organizuje spolupráci mezi pojistiteli a spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení i s orgány státní správy. Tato sekce se dále podílí na tvorbě souvisejících právních předpisů, ve spolupráci se sekci public relations informuje veřejnost a zabezpečuje výměnu informací a zkušeností v rámci členských pojišťoven a usiluje o maximální využití informačních technologií za účelem snížení prostoru pro pojistné podvody. ČAP úzce spolupracuje s Policií ČR, v roce 2005 uzavřela s Policejním prezidentem smlouvu o vzájemné spolupráci, zároveň pravidelně pořádá konference a setkání odborníků, často i s mezinárodní účastí.⁴⁴

Ať už je však spolupráce Policie ČR a ČAP jakkoliv úzká, statistiky uvedené na dalších stránkách mluví spíše o opaku, jelikož z nich jasně plyne obrovský nepoměr počtu odhalených pojistných podvodů na straně pojišťoven ku skutečně odsouzeným pachatelům na straně soudů.

⁴² KOLEKTIV AUTORŮ. Pojistný podvod. *Pojistné rozpravy*. 1997, 1, s. 75-83.

⁴³ RŮŽEK, J. Jak předcházet podvodům v pojišťovnictví?. *Pojistný obzor*. 2005, 9, s. 12-13.

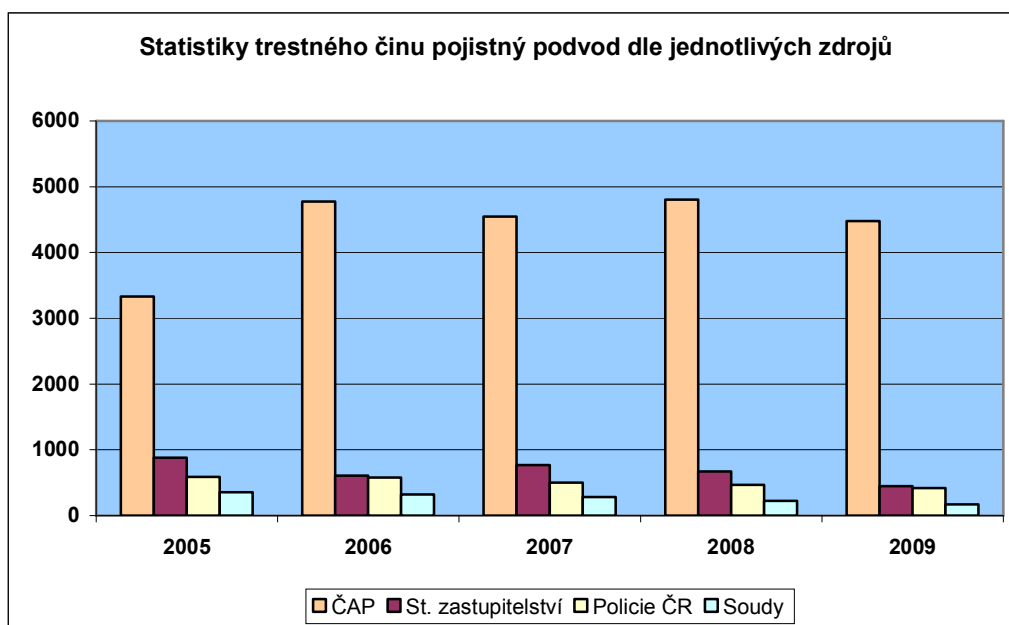
⁴⁴ *Měsíc.cz* [online]. 27.2.2008 [cit. 2011-03-03]. Pojišťovny odhalily pojistné podvody za více než půl miliardy korun. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/tiskove-zpravy/pojistovny-odhalily-pojistne-podvody-za-vice/>>.

Statistiky trestného činu pojistný podvod dle jednotlivých zdrojů						
Zdroj	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ČAP	3331	4773	4548	4806	4478	5142
St. zastupitelství	882	609	766	669	445	-
Policie ČR	589	580	502	468	420	456
Soudy	357	319	281	226	168	-

TABULKA 14: Statistiky PP dle jednotlivých zdrojů

Zdroj dat: Viz tabulka

Na jedné straně zde máme jednoznačně rostoucí statistiky vedené ČAP za své jednotlivé členy, na straně druhé zde máme jasně klesající počty pachatelů odsouzených za tyto činy. O něco přehledněji tuto situaci zobrazuje následující graf.



GRAF 3: Statistiky PP dle jednotlivých zdrojů

Zdroj dat: Viz tabulka

Z grafu je dále patrné, že i statistiky Policie ČR a státních zastupitelství mluví o klesající tendenci. Odsouzení pachatelé navíc z větší části odcházejí od soudu pouze s podmíněným trestem nebo veřejně prospěšnými pracemi, jak ukazuje tabulka č. 15.

Z této tabulky je možné vyčíst, že za posledních pět let došlo k využití maximální trestní sazby za pojistný podvod pouze ve třech případech. Pokud bychom toto vztáhli ke všem případům, které odhalila za sledovaných pět let ČAP, dostáváme se k poměru 21 936 : 3. To znamená, že šance maximálního trestu pro pachatele pojistného podvodu je pouhých 0,014 %. Ovšem ani šance minimálního trestu do 1 roku, 0,05 %, není příliš velká.

S největší, 5% pravděpodobností, je pachatel odhaleného pojistného podvodu potrestán pouze podmíněčným odkladem trestu odnětí svobody. Pokud dále pomineme „nepodmíněný“ trest ve výši 1–5 let (0,15 %), peněžitě tresty (0,50 %) či obecně prospěšné práce (0,29 %), zůstává téměř 94 % pachatelů pojistných podvodů bez potrestání, alespoň co se výše zmíněných statistik týče. Některé případy totiž končí občansko právním řízením, avšak z takovýchto statistik nelze vyčíst, kolik z nich probíhalo v souvislosti s pojistným podvodem.

Druhy a výše trestů za pojistný podvod					
V letech	2005	2006	2007	2008	2009
Nepodmíněný trest	10	8	5	9	14
do 1 roku	3	2	0	1	4
1–5 let	6	6	5	8	8
5–15 let	1	0	0	0	2
Podmíněný trest	290	269	226	190	122
Peněžitý trest	33	25	18	16	19
Prospěšné práce	18	12	23	9	1

TABULKA 15: Druhy a výše trestů za PP

Zdroj dat: Ministerstvo vnitra

Z předešlého odstavce je jasné, že uvedená čísla nepůsobí dostatečně preventivně, zvláště pokud vezmeme v potaz, že pojistné podvody páchají spíše vzdělanější pachatelé a proto nelze vyloučit, že i oni sami přemýšlejí nad následky jejich činů a zjišťují, s jakou pravděpodobností dostanou ten či onen trest.

Je tedy jasné, že stále častěji dochází k odkládání šetření pojistných podvodů dle § 159a/1, trestního řádu s odůvodněním, že se v daném případě nejedná o podezření z pojistného podvodu, případně nejsou zahájeny úkony trestního řízení dle § 158 trestního řádu a věc je pouze založena. Činnost PČR se tedy zdá jako nedostatečná, případ se často předává na jiné oddělení nebo dle místní příslušnosti a i přesto, že ze strany pojišťoven dochází k vypracování posudků soudních znalců, na základě kterých by bylo možné zahájit trestní stíhání dotyčných pachatelů, vlivem těchto prodlev dochází často k pozdějším problémům v dokazování. Výjimkou nejsou ani případy, kdy pachatel získá kopii znaleckého posudku předaného pojišťovnou policii současně s trestním oznámením a zadá si vypracování nového posudku, který zpochybní některý ze závěrů pojišťoven tak, aby vyzněly ve prospěch pachatele. V případě pochybností se vždy rozhoduje ve prospěch obviněného, jak plyne ze základních zásad trestního řízení.

Pro ilustraci uvádím jeden příklad takovéto pojistné události na nemovitosti, kdy došlo k poškození střechy vlivem tíhy sněhu. Článek byl publikován v Pojistném obzoru 12/2007.

„K pojistné události došlo řádově do tří týdnů od sjednání pojištění, přestože pojištěný vlastnil nemovitost již cca 6 měsíců. Podle expertní zprávy odborné likvidační agentury bylo příčinou poškození střešní konstrukce a nosných trámů stropu, zhoršený technický stav v kombinaci s tíhou sněhu a zatékáním atmosférických srážek, a to jednoznačně delší dobu před vznikem škodné události. Na základě těchto skutečností byla škodná událost odložena bez náhrady a jelikož mohla být oznámením škodné události naplněna skutková podstata trestného činu podvodu, požádala pojišťovna Policii ČR o prošetření věci a policejní orgán věc odložil podle § 159a/l tr. řádu s tím, že se nejedná o pojistný podvod. Podanou stížnost proti tomuto usnesení státní zástupce zamítl, avšak při rozhodování o stížnosti vycházel jen z podkladů soustředěných policejním orgánem, které spočívaly pouze ve výsledku osoby, která byla škodnou událostí poškozená a pojišťovacího zprostředkovatele, který objekt pojistil. Při řádné prohlídce věci by tento objekt pojistit neměl, neboť byl v havarijním stavu, což vyplynulo i z odůvodnění usnesení státního zástupce, který konstatoval, že při zohlednění povětrnostních vlivů, koroze, hniloby, dřevokazného hmyzu a nedobrého technického stavu, což působilo dlouhodobě, tak vzhledem k stáří a zanedbání údržby, bylo zborcení budovy spíše nevyhnutelné než nepravděpodobné. Policejní orgán neprovedl další šetření, jako např. nezajistil znalecký posudek vypracovaný při prodeji nemovitosti, který byl nepochybně založený na katastru nemovitostí nebo jej musel mít k dispozici pojištěný, neprovedl výsledky nezúčastněných osob, které žijí v obci apod.

Tyto skutečnosti mohly potvrdit nebo vyvrátit skutečnost, zda oznámením škodné události byly vědomě uváděny nepravdivé údaje nebo ne, a tím byla naplněna subjektivní stránka trestného činu pojistného podvodu. Výklad provedený státním zástupcem v odůvodnění pravděpodobně vycházel z nedostatečně provedeného šetření policejního orgánu. Podle důvodové zprávy k ustanovení § 250a je potřeba, aby uvedený následek byl pachatelem způsoben úmyslně (§ 3 odst. 3), a to buď ve formě úmyslu přímého nebo nepřímého (§ 4). Je tedy třeba dokázat, že pachatel věděl, že vzniklý následek má znaky pojistné události a tento následek chtěl způsobit, a pro případ, že se tak stane, s tím byl srozuměn. Trestnost jednání pachatele není naopak podmíněna tím, že pachatel jím úmyslně způsobenou pojistnou událost pojišťovně již oznámil v úmyslu protiprávně získat pojistné plnění, nebo dokonce takové plnění získal.

Uvedené skutečnosti nevzal státní zástupce, který o stížnosti rozhodoval, v úvahu a nenařídil doplnění vyšetřovacích úkonů, případně vypracování dalšího posudku, který by objektivně na základě zprávy hydrometeorologického ústavu stanovil dobu, kde mohlo dojít k poškození střechy. V odůvodnění usnesení však státní zástupce stanovil dobu vzniku škody“⁴⁵

Z výše popsaného je jasné, že pojišťovny se musí ve vyšetřování pojistných podvodů nejen v tomto případě spoléhat především na vlastní zdroje, jejich pátrání a důkazy. V případě zjištění pojistného podvodu by pak dle mého bylo jednodušší pouze odmítnout plnění, zamezit dané osobě v uzavírání dalších pojistných smluv u konkrétního pojistitele, případně pohrozit s předáním případu orgánům činným v trestním řízení a pokud nebude pachatel dále nic namítat, případ pouze archivovat. Jak ostatně plyne z výše uvedených statistik a vlastně i z případu popsaného v Pojistném obzoru, účinné represe se dočká pouze zlomek pachatelů a navíc je takovýto postup spojen s dalšími administrativními výdaji, které mohly být použity například na různé způsoby prevence boje s pojistným podvodem.

Co se tedy preventivních opatření týče, tak jistá opora v legislativě zde je. Stejně tak každá větší pojišťovna investuje nemalé částky do preventivních opatření, jelikož je to právě ekonomický zisk, prestiž a pověst pojišťoven, která je pojistnými podvody nejvíce ohrožena. ČAP má svou vlastní sekci prevence boje s pojistným podvodem, tento boj probíhá i na mezinárodní úrovni a tak se zdá, že preventivní opatření jsou dostatečná. Rezervy jsou však v oblasti represivní, kdy spolupráce orgánů činných v trestním řízení s jednotlivými pojišťovnami není dostatečná, tresty za pojistné podvody jsou směšně malé a navíc je zde velká pravděpodobnost, že pachatel trestu naprosto unikne a pokud ne, odejde pouze s podmíněčným nebo peněžitým trestem.

⁴⁵ PRŠAL, V. Spolupracovat s policií při vyšetřování pojistných podvodů, nebo volit vlastní způsoby ochrany zájmů pojišťovny?. *Pojistný obzor*. 2007, 12, s. 15-17.

5 ODHALOVÁNÍ A VYŠETŘOVÁNÍ POJISTNÉHO PODVODU

Každá pojistná událost má svá specifika, stejně tak jako každá pojišťovna postupuje při řešení takovýchto událostí o něco odlišnějším způsobem, ovšem vždy v souladu s příslušnými zákony. Takovéto zákony například určují pojistiteli povinnost ukončit šetření pojistné události do 3 měsíců od doby, kdy mu byla oznámena. Tato lhůta neběží, je-li šetření znemožněno nebo ztíženo z viny oprávněné osoby, pojistníka nebo pojištěného.

Řešením pojistných událostí jsou v první řadě pověřeni likvidátoři. Ti ověřují, zda jsou informace předané klientem dostatečné a úplné pro vyřešení události. Pokud některé informace scházejí, likvidátor je povinen je doplnit a to buď vyžádáním od klienta nebo jiných zúčastněných osob. Pokud je vše v pořádku, dojde k výplatě pojistného plnění ve výši, která se vypočte na základě podmínek, obsažených v pojistné smlouvě. V případě určitých nejasností probíhá další šetření.⁴⁶

Pro pojišťovnu je tedy nutné mít zkušené a vyškolené likvidátory, kteří mohou již při prvotním seznámení se s oznámením o pojistné události a po místním šetření vytušit možný pojistný podvod. Spousta z nich přichází z řad bývalých policistů, kteří pracovali v oblasti hospodářské kriminality a proto již mají s touto problematikou větší či menší zkušenosti. Tak jako tak by si pojišťovna měla tyto odborníky udržovat, jejich kvalifikaci dále prohlubovat, školit je a motivovat, aby zvýšila jejich odolnost vůči korupčnímu jednání v případě, že se mu již odhalený pachatel pokusí nabídnout určitý profit pod záminkou mlčenlivosti a hladkého vyřízení pojistné události. Řešením je také možnost, kdy jeden likvidátor v místě pojistné události sepíše protokol, pořídí fotodokumentaci a následně jiný likvidátor tuto událost vyhodnotí. Tím nedojde k přímému kontaktu potencionálního pachatele a likvidátora, který událost posuzuje. Každá oblast pojištění má samozřejmě svá specifika, která je nutno při likvidaci pojistné události zohlednit a proto by měl mít každý likvidátor znalosti odpovídající jeho oboru. Nejedná se ovšem vždy o lidský faktor, který na možný pojistný podvod může upozornit, či ho dokonce odhalit. V poslední době jsou totiž hojně využívány sofistikované počítačové programy.

⁴⁶ *Pojišťovna ČS* [online]. 1993 [cit. 2011-03-04]. Postup likvidace pojistné události. Dostupné z WWW: <<http://www.pojistovnacs.cz/klient/hlaseni-udalosti-postup-likvidace/>>.

5.1 Indikátory pojistných podvodů

Dnešní pojišťovny využívají nejmodernější software, který systematicky zpracovává spoustu předem uložených dat a z nich pak vyhodnocuje pojistné události, případně upozorní na indikátory pojistného podvodu. Takovéto indikátory jsou souhrnem okolností vysledovaných praxí, které mohou předznamenat podvodné jednání. Detailní know-how si samozřejmě každá pojišťovna, případně tvůrce takového softwaru nechává pro sebe, ale v základě se jedná o shromažďování dat o pojistné historii každého klienta, přičemž tyto informace si jednotlivé pojišťovny vyměňují mezi sebou. Spousta indikátorů je ve všech oblastech společná, jelikož souvisí s průběhem pojistných událostí, naopak některé indikátory jsou specifické pouze pro určitou oblast pojištění. Níže se tedy nachází výčet jednak indikátorů pojistných podvodů, které souvisejí s průběhem pojistné události obecně a jednak indikátorů, které jsou specifické pouze pro oblast občanského pojištění nemovitostí a domácností.

Indikátory vyplývající z průběhu pojištění:

- více škod během krátkého časového období
- časté změny pojistitelů
- zamlčení dřívějších postihů
- zamlčení průběhu pojistné události

Indikátory spojené s osobou pojištěného:

- neobvyklé chování při sjednávání pojistné smlouvy, velká informovanost, přátelský přístup nebo naopak přístup nepřátelský a vyhýbavý
- neplacení nebo pozdní placení pojistného
- nátlak na rychlou výplatu pojistného plnění
- zpětvzetí nahlášené škody

Indikátory dokumentační:

- chybějící originální stvrzenky nebo jejich přemíra

- pozměněné nebo falešné dokumenty
- dokumentace pocházející z různých zdrojů, avšak obsahující podobný rukopis, typ písma či pravopisné chyby
- sporná autentičnost dokumentů
- žádný nebo naopak příliš mnoho svědků

Indikátory u pojištění nemovitostí a domácností

- četnost pojistných událostí – snaha o snadný přivýdělek v domněnání, že pojistitel nebude prošetřovat malé škody
- nemovitost je na prodej – špatný stav, závažná porucha, negativní změna životního prostředí, stavba silnice či průmyslového objektu v blízkosti
- pojištěny staré a nemoderní předměty – např. nejsou na daný předmět k dispozici náhradní díly
- škody vzniklé za neobvyklých okolností
- důsledky územního rozhodnutí a stavebního povolení – zamítnutí stavebního povolení, plánů na přestavbu, atd.
- ztráta pouze jednoho cenného předmětu
- odcizení velké částky v hotovosti
- pojištěný majetek je výrazně nadhodnocen
- při vloupání nedošlo k násilí
- popis odcizených předmětů není přesný
- pojištěný se snaží o kompromis a rychlou výplatu pojistného plnění
- škoda neodpovídá situaci na místě činu
- nahlášené předměty, které byly odcizeny neodpovídají životnímu standardu a podmínkám pojištěnce
- náhodné selhání bezpečnostních zařízení jako je například alarm
- a další

Oblast pojištění domácností a rekreačních objektů se vztahuje na veškerý majetek, který se v těchto nemovitostech nachází a slouží k jejímu provozu a uspokojování potřeb členů domácnosti. Může se jednat též o zapůjčené věci, nebo věci, které jsou v jiném druhu užívání. Toto pojištění se vztahuje i na stavební součásti domácností, součástí bývá i pojištění za škodu způsobenou členem domácnosti v běžném občanském životě. Z praxe je vysledováno, že v této oblasti dochází nejčastěji k pojistným podvodům tak, že pachatel požaduje plnění za údajně odcizené věci, které však vůbec nevlastnil. Druhým nejčastějším případem bývá zinscenování vloupání do dané domácnosti. Mezi časté případy patří také opakované požadování plnění za poškozenou věc, za kterou však již v minulosti toto plnění bylo požadováno, případně vyplaceno. Velice oblíbené je i uplatňování nároků na plnění u více pojistitelů v plné výši. Uzavření pojistných smluv u více pojistitelů není trestné, ovšem je vyloučeno, aby úhrn pojistných plnění za konkrétní poškozený předmět překračoval jeho skutečnou hodnotu. U pojištění nemovitostí bývá nejčastějším případem úmyslné zapálení stavby s cílem získat plnění, které převyšuje skutečnou hodnotu takovéto stavby.

5.2 Postup likvidátora a pojistitele

Pokud jsou u konkrétní pojistné události při likvidaci zjištěny některé z indikátorů pojistných podvodů, ať už na základě softwaru nebo znalostí daného likvidátora, dochází k dalšímu šetření tak, aby došlo buď k vyvrácení domněnky o pojistném podvodu nebo aby byl případný podvod odhalen a na základě shromážděných důkazů byl případ předán orgánům činným v trestním řízení. Právě kvůli tomu, že materiály nashromážděné pojistitelem slouží v případě pojistného podvodu jako důkazní materiál, bývá šetření orgánů pojišťoven zpravidla velmi důkladné. V případě pochybností by tedy měl každý likvidátor provést následující šetření:

- přezkoumat hlášení o škodě
- přezkoumat pravděpodobnost vzniku škody
- přezkoumat četnost a rozsah předcházejících pojistných událostí u daného klienta
- ohledat vzniklou škodu
- vyžádat si od pojistníka doklady o existenci věcí, za které je uplatňováno plnění

- pokusit se získat informace od dalších kompetentních osob
- v případě dalších pochybností si vyžádat znalecký posudek

Veškeré takto získané informace, dokumenty a další materiály je možné následně použít v případě trestního řízení. Pokud se tedy pojistitel rozhodne podat na pachatele trestní oznámení pro podezření ze spáchání pojistného podvodu, mělo by takové oznámení obsahovat další údaje, jako jsou:

- informace o způsobu uzavření pojistné smlouvy
- určení druhu a rozsahu pojištění
- charakteristiku plnění z pojistné smlouvy, na kterou se vztahuje daná pojistná událost
- přesná charakteristika pojistného podvodu, resp. v čem je spatřován
- informace o podezřelé osobě
- zda již pojistitel přistoupil k plnění nároků z pojistné události, případně v jakém rozsahu
- písemné materiály související s uzavřením pojistné smlouvy a uplatněním pojistné události

Písemné materiály, které jsou získány pojistitelem a předány současně s trestním oznámením pro podezření ze spáchání pojistného podvodu mají samy o sobě velkou vypovídající hodnotu a je možné je dále použít při trestním řízení jako důkazy a to často bez dalšího „zprocesňování“.

5.3 Důkazní prostředky

V případě trestného činu pojistného podvodu není, na rozdíl od jiných trestných činů, považováno místo činu jako zásadní zdroj informací. Výchozím bodem jsou zde především písemnosti, jež jsou pro pojistný podvod základní a nejtypičtější. Jak již bylo naznačeno v předchozí kapitole, důkazy získané pojistitelem při jeho interním šetření mají pro trestní řízení vysokou vypovídající hodnotu. Zejména originály pojistné smlouvy,

návrhy na její uzavření, hlášení o škodné události či další doplňující hlášení totiž obsahují písmo a podpisy potencionálního pachatele a jsou tedy stěžejní pro případnou písmoznaleckou expertízu. Mimoto má pojistitel k dispozici další množství důkazů jako účtenky, faktury a podobně.

Další důkazní prostředky jsou získávány také na základě fáze, ve které byl pojistný podvod spáchán. K pojistnému podvodu může dojít při sjednávání pojistné smlouvy, při uplatnění nároku na plnění a při vyvolání a udržování pojistné události.

Mezi důkazní prostředky, získané při pojistném podvodu v souvislosti se sjednáváním pojistné smlouvy řadíme:

- návrh na uzavření pojistné smlouvy s podpisem osoby, která žádá o uzavření
- pojistné podmínky a důkaz, že s nimi byl pojištěnec seznámen
- prokázání rozporu mezi návrhem pojistné smlouvy a skutečným stavem předmětu
- výslech svědků, který prokazuje, že podezřelý nevlastní nebo dříve vlastnil předmět pojistné smlouvy a jak s ním naložil
- domovní prohlídka zaměřená na získání důkazů svědčících o podvodném jednání
- písmoznalecká expertíza

Mezi důkazní prostředky, získané při pojistném podvodu ve fázi uplatňování nároku na plnění řadíme:

- fakta svědčící o uzavření pojistné smlouvy, její rozsah a podmínky plnění pojistného
- vznik pojistné události, její rozsah a následky
- nahlášení události a rozsah požadovaného plnění
- porovnání rozdílu rozsahu skutečné a nahlášené škody
- fakta, která prokazují, že jde o podvodný úmysl
- důkazy o opětovném uplatnění škody vzniklé při předcházející pojistné události
- zda a v jakém rozsahu došlo k výplatě pojistného plnění

- hodnověrnost popisu pojistné události
- doklady prokazující existenci poškozených či odcizených věcí
- příčinná souvislost rozsahu následků pojistné události
- znalecký posudek k odhadu škody poškozené, odcizené nebo shořelé věci

Důkazní prostředky, které je nutno získat při pojistném podvodu ve fázi vyvolání nebo udržování pojistné události jsou již specifické pro každou konkrétní pojistnou událost. V případě pojistné události v oblasti občanského pojištění domácností se vyšetřování a získávání důkazů bude řídit postupy platnými například pro krádež vloupáním, poškození předmětu pojištění či zinscenování krádeže vloupáním. V případě požárů nemovitostí je nutné neprodleně prohledat místo požáru a jeho okolí, zadokumentovat rozsah požáru, povětrnostní situaci či přítomné osoby. Dále například to, kdo požár objevil či kdo zavolal hasiče. Nezbytně nutné je samozřejmě zabývat se otázkou, zda požár nebyl úmyslně založen, stejně tak se nutností jeví prověření předcházejících pojistných událostí, pojistná historie podezřelého či jeho finanční situace.

5.4 Postup orgánů činných v trestním řízení

Odhalováním a vyšetřováním trestného činu pojistného podvodu se zabývají orgány činné v trestním řízení jednak na základě oznámení poškozených, v tomto případě tedy pojišťoven a jednak na základě výsledků operativně pátrací činnosti, která především odhaluje rozsáhlejší a organizovanou trestnou činnost.

Pojišťovny podávají svá oznámení většinou až v případě, kdy se jim podaří nashromáždit dostatečné množství důkazů, které nasvědčují tomu, že došlo v konkrétním případě k pojistnému podvodu. Ačkoliv má až 90 % pojišťovacích detektivů⁴⁷ zkušenost s policejní prací, v soukromém sektoru u pojišťoven nemají statut veřejného činitele a tak je zde nutná spolupráce právě orgánů činných v trestním řízení. Ty mají daleko širší pravomoc a tak mohou omezovat osobní svobodu, čili zatýkat, předvádět a vyslýchat podezřelé osoby. Detektivové z pojišťoven však mají lepší technologickou podporu, jako již zmíněný software pro analýzu dat a další, naopak orgány činné v trestním řízení mají přístupy do řady databází,

⁴⁷ SKÁLOVÁ, V. *Aktuálně.cz* [online]. 15.8.2010 [cit. 2011-03-18]. Detektiv z pojišťovny: Za povodní podvádí i čestní lidé. Dostupné z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/prace/clanek.phtml?id=674430>>.

k osobním údajům, zkrátka mohou získat další potřebné informace. Spolupráce je proto nezbytná.

Konkrétní postupy orgánů činných v trestním řízení jsou vždy ovlivněny předchozí činností pojistitele a jejími výsledky. Typické počáteční vyšetřovací úkony se však dají zobecnit s přihlédnutím k této konkrétní trestné činnosti do několika základních bodů.

V první řadě dochází k výslechu zástupce poškozené pojišťovny, kdy jsou zpravidla obsahem výpovědi již uvedené skutečnosti jako například detaily o pojistné smlouvě, výsledky šetření pojistitele, předpokládaná výše pojistného plnění a tak dále.

Dalším bodem jsou výslechy svědků, které však v tomto případě nejsou příliš časté a uplatňují se zejména při odhalování pachatelů organizovaných skupin páchajících pojistné podvody nebo v případě, kdy je potřeba ověřit pravost písemností, které se předkládají v rámci sjednávání pojistné smlouvy nebo při hlášení o pojistné události.

Třetím bodem bývá zajištění písemností nutných pro trestní řízení. Tyto jsou však většinou součástí trestního oznámení od pojišťovny a proto není na straně orgánů činných v trestním řízení nutné vydávat větší úsilí. V dalším vyšetřování mohou být zajištěné dokumenty a písemnosti předmětem znaleckého zkoumání a to především z důvodů jejich spornosti a proto je nutné mít k dispozici originály těchto písemností. Pachatel se totiž občas hájí tím, že konkrétní písemnost nepodepsal nebo že její obsah byl zásadně změněn a tak přichází na řadu znalec z oboru písmoznalectví, který má za úkol prokázat jejich autentičnost.

V posledním bodě provádí orgány činné v trestním řízení opatření pro vypátrání pobytu pachatele pojistného podvodu a jeho zadržení. V tomto případě není opět situace příliš komplikovaná, jelikož pachatel je až na výjimky znám a má zájem na výplatě pojistného plnění. Občas však může být problém s jeho vypátráním, jelikož se pachatel z důvodů obav z trestního stíhání skrývá nebo často mění místo pobytu, ale takovéto případy jsou výjimečné.

Orgány činné v trestním řízení mají na vyřízení trestního oznámení dle § 159 trestního řádu⁴⁸ dobu od dvou do šesti měsíců. Poté dochází buď k zahájení trestního stíhání pachatele, případně k odložení nebo jinému vyřízení věci dle § 159a nebo k dočasnému odložení trestního stíhání dle § 159b. Na konci trestního stíhání může na pachatele čekat až desetiletý trest nepodmíněného odnětí svobody.

⁴⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁴⁹ CHMELÍK, J.; PORADA, V.; PRŠAL, V. *Pojistné podvody*. Praha : Policie České republiky, 2000. 95 s.

6 KONKRÉTNÍ PŘÍPADY POJISTNÝCH PODVODŮ

6.1 Bohatý vysokoškolák

„Čtyřicetiletý vysokoškolák si začátkem února pojistil domácnost, pak odjel na několik dnů do zahraničí a po návratu zjistil, že má byt vykradený. Zmizely mu desítky drahých věcí. Mimo jiné dvě soupravy nádobí Zepter za 73 tisíc korun, dva notebooky za 70 tisíc, horské kolo za 37 tisíc korun, dále drahý televizor, DVD, kamera, sbírka známek, kožené bundy, norkový kožich, laserová kopírka, potápěčská výstroj a mobilní klimatizační jednotka.

Studentovu výpověď potvrdili jeho rodiče, sestřenice s matkou, stavební technik, který zajišťoval rekonstrukci jeho bytu, soused atd. Detektivové ČP však zjistili, že doklady a záruční listy, které předal pojišťovně, byly falešné. Tenký led pojistného podvodu se pak pod mladým mužem prolomil poté, co jeho zhrzená přítelkyně, se kterou se krátce předtím rozešel, prohlásila, že v bytě nikdy neměl skříň na kabáty, a své věci si přehazovala přes židli. Proto by nikdy nepřehlédla norkový kožich, který měl být mezi odcizenými předměty, nikdy tam neviděla ani kopírku a další věci.

Soud nakonec vysokoškolákovu fantazii ocenil několikaměsíčním podmíněným trestem odnětí svobody. “⁵⁰

6.2 Sklad či byt?

„Hlášení pojistné události obsahovalo 248 položek odcizených věcí z bytu klienta. Namátkou bylo vybráno, co všechno bylo klientovi z bytu (1 místnost) odcizeno: 500 kusů olejových obrazů, které sám namaloval (každý za 10 000 korun), 100 000 kusů dámského prádla, které chtěl prodávat, 40 párů lyží, bot, hůlek, 9 milionů korun, 350 000 amerických dolarů, 250 000 eur, 80 kusů prostěradel a povlečení, 320 různých dalekohledů, 2 450 kalkulaček... (škoda nebyla vyplacena). “

⁵⁰ Česká pojišťovna [online]. 3.6.2008 [cit. 2011-03-09]. Česká pojišťovna odhalila za letošní první tři měsíce už tolik podvodů, kolik vloni za polovinu roku. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskapojistovna.cz/default.aspx?section=20101&tiskova=158>>.

6.3 Tragédie nebo vynucená demolice?

„Nejčastějším motivem ke spáchání pojistného podvodu zůstává touha po velkých penězích. Její vyplnění se však nepovedlo ani majiteli nemovitosti, kterou zdemoloval výbuch propan butanové láhve.

Tragédie majitelů rodinného domu za devět miliónů korun, který skončil v troskách, to byla jen na první pohled. V průběhu vyšetřování se totiž ukázalo, že klient si ještě několik měsíců před výbuchem nechal kvůli vleklým problémům se statikou domu vyhotovit znalecký posudek. Verdikt zněl – demolice nemovitosti.

Majitel našel ideální řešení, jak napravit zásadní pochybení stavebních melouchářů a netratit na tom. Do domu umístil propan butanovou bombu a nechal z ní pozvolna unikat plyn. Zinscenovaný výbuch byl dílem okamžiku – stačilo na dálku zapnout infrazářič. Během několika vteřin byl objekt srovnán se zemí podle plánu. Neplánovaně však pan domácí zůstane bez střechy nad hlavou, bez peněz a navíc čelí obvinění z pojistného podvodu.“⁵¹

6.4 Pojistný podvod měl zahladit požár

„Mladá žena se ve veřejné dražbě stala majitelkou činžovního domu. Nejprve se snažila přijít k penězům tak, že peníze od nájemníků sice vybírala, za odběr elektřiny a plynu však neplatila. Zchátralý činžák pak pojistila na 12 milionů korun a za dvanáct měsíců nato vypukl v domě požár. Hasiči ho zdolali hned v zárodku.

"Na spáleništi objevili specialisté perfektně připravený výbušný systém z propojených propan-butanových bomb. Kdyby vybuchl, lehl by celý dům popelem," přibližuje mluvčí České pojišťovny Václav Bálek. Majitelka domu nedostala z pojistky ani korunu a případ má soudní dohru.“⁵²

⁵¹ Novinky.cz [online]. 4.8.2010 [cit. 2011-02-12]. Na pojistné podvody se dali i bezúhonní lidé kvůli pár tisícovkám. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/finance/207843-na-pojistne-podvody-se-dali-i-bezuhonni-lide-kvuli-par-tisicovkam.html>>.

⁵² IDNES.cz [online]. 20.5.2010 [cit. 2011-03-09]. Na kole jsem boural do auta, bundy a hodinek, vymýšlel si v pojišťovně. Dostupné z WWW: <http://finance.idnes.cz/na-kole-jsem-boural-do-auta-bundy-a-hodinek-vymyslel-si-v-pojistovne-1py-/poj.asp?c=A100518_110320_poj_sov>.

6.5 Kuriózní hlášení pojistné události

*„Manipuloval jsem v rodinném domku s elektrickým kabelem a stál přitom na vysokých štaflích. Když se mi zapojený drát ulomil, dotkl jsem se kovového tělesa a tím se dostal na osm sekund do proudového okruhu, takže jsem se nemohl pustit a začal jsem křičet. Na to zareagovala manželka tak, že přiběhla a štafle se mnou porazila. Spadly bohužel rovnou na novou sedací soupravu a velké akvárium s cizokrajnými rybičkami, které prasklo a polilo koberec. Já navíc při pádu vykopl okenní sklo a vytrhl 1,75 m stropní kabeláže.“*⁵³

6.6 Za požárem starého domu stál pojistný podvod

Podvodný požár domu v obci Rotava se podařilo odhalit díky naprosté shodě okolností, neboť žháře dopadl policista v civilu, který kolem domu zrovna procházel.

Pachateli byli dva muži ve věku jednačtyřicet a devatenáct let ze Sokolovska. Ti společně naplánovali požár domu, přičemž starší z mužů podle policejního vyšetřování věděl, že dům je pojištěný a slíbil mladšímu pachateli odměnu za to, že dům zapálí.

To se také stalo, plán jim však nevyšel. V době páchaní činu totiž kolem domu procházel pohotovový policista v civilu, a všiml si, že z něj podezřele rychle utíká nějaký muž. V momentě byl dům v plamenech. Policista muže na místě zadržel.

Pojistný podvod přijde dotyčného draho, jelikož škoda je tři sta tisíc korun. Požár navíc zaměstnal hned několik hasičských jednotek z okolních obcí.⁵⁴

6.7 Pojistný podvod za kterým stála povodeň

Muž a žena si při bleskových povodních v roce 2009 úmyslně strhli hospodářské stavení a tvrdili, že to bylo způsobeno právě záplavami. Následně jim pojišťovnou bylo vyplaceno přes půl milionu korun, nyní však oběma podvodníkům hrozí až dva roky vězení.

⁵³ Generali pojišťovna [online]. 30.12.2010 [cit. 2011-03-09]. Kuriózní hlášení pojistných událostí. Dostupné z WWW: <<http://www.general.cz/aktuality/kuriozni-hlaseni-pojistnych-udalosti>>.

⁵⁴ Karlovarský deník.cz [online]. 22.10.2009 [cit. 2011-03-09]. Za požárem starého domu v Rotavě stál pojistný podvod. Dostupné z WWW: <<http://karlovarsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/pozar-stareho-domu-rotava-pojistny-podvod-20091022.html>>.

Devěťadvacetiletý muž a dvaapadesátiletá žena v květnu roku 2009 nahlásili smyšlenou pojistnou událost, kdy využili lokální záplavy, při které rozvodněný potok asi na dvě hodiny zaplavil dům a hospodářské stavení asi do výše jednoho metru.

Následující den muž pomocí traktoru a lana hospodářské stavení strhl, likvidátorům pojišťovny ovšem oba tvrdili, že škoda byla způsobena vodou. Pojišťovna jim vyplatila 530 tisíc korun. Při následném šetření však díky nesrovnalostem vyplynulo na povrch, že se v tomto případě jednalo o pojistný podvod.⁵⁵

6.8 Dvouletá podmínka za pojistný podvod

„Za pojistný podvod kolem nemovitostí v jihočeských Buzicích dostala u pražského soudu ve čtvrtek s definitivní platností Libuše Barková dvouletý trest podmíněně odložený na zkušební dobu tří let. Podnikatelka je známá z kauzy bývalého premiéra Stanislava Grosse.

Pražský vrchní soud tak částečně zprostil Barkovou obžaloby, jelikož v odvolacím jednání zmírnil verdikt pražského městského soudu. Ten podnikatelce vyměřil nepodmíněný pětiletý trest.

Barková podle obžaloby podvedla pojišťovnu Kooperativa, když od ní na základě nepravdivých údajů žádala vyplacení pojistky na tři nemovitosti v jihočeských Buzicích. Peníze prý inkasovala za stržení střech vichřicí v srpnu 2001 a pak v souvislosti s povodněmi v roce 2002. Pojišťovna podle spisu ženě uhradila škodu přes 7,7 milionu korun.

Podle odvolacího senátu se však Barková provinila pouze v případě vichřice, u druhého skutku vrchní soud podnikatelku obžaloby z podvodu zprostil.

Podnikatelka od počátku obvinění odmítá. Proces již dříve označila za spiknutí, v němž figurují i tajné služby. Její bývalý obhájce již dříve naznačil údajné politické souvislosti: Barková prý mohla posloužit k odstranění Grosse z funkce premiéra.“⁵⁶

⁵⁵ *Regiony24.cz* [online]. 19.5.2010 [cit. 2011-03-09]. Policie na Šumpersku řeší pojistný podvod z loňské povodně. Dostupné z WWW: <<http://olomoucko.regiony24.cz/11-86840-policie-na-sumpersku-resi-pojistny-podvod-z-lonske-povodne>>.

⁵⁶ *Novinky.cz* [online]. 11.9.2008 [cit. 2011-03-09]. VIDEO: Libuše Barková dostala u soudu dvouletou podmínku. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/krimi/149386-video-libuse-barkova-dostala-u-soudu-dvouletou-podminku.html>>.

ZÁVĚR

Pojistné podvody ve všech oblastech pojištění jsou velice aktuálním a závažným tématem. Nejen českým pojišťovnám způsobují mnoha milionové škody a navíc je nutné vynakládat ze strany pojišťoven další prostředky na prevenci a boj s těmito podvody.

Český pojistný trh však udělal v posledních dvou desetiletích v této oblasti velký pokrok. Prvním krokem byl zajisté vznik České asociace pojišťoven, která následně začala pracovat na legislativních úpravách, které spatřily světlo světa v roce 1998 a před pár lety se dočkaly první novely. Mezitím se též zapracovalo na prolomení mlčenlivosti pojišťoven a bylo též povoleno, aby si jednotlivé pojišťovací ústavy mezi sebou vyměňovaly údaje o svých klientech. Tím došlo ke vzniku poměrně účinných preventivních a represivních opatření.

Další preventivní a represivní opatření vycházejí ze samotné činnosti pojišťoven, která mají svá speciální pracoviště pro boj s pojistným podvodem, využívají nejmodernější software a najímají velice schopné detektivy a likvidátory z řad bývalých policistů. Efektivita práce pojišťoven je v poslední době velká a tím dochází k odhalování stále většího množství tohoto druhu majetkové kriminality již v zárodku. Jednotlivé pojišťovny spolu úzce spolupracují jak na národní, tak na mezinárodní úrovni. Spolupráce probíhá též s orgány činnými v trestním řízení.

Pojistným podvodům se také dostává v posledních letech značné mediální publicity, což na jednu stranu může spoustu pachatelů odradit, na druhou stranu může spoustu potencionálních pachatelů přilákat.

Smyslem a cílem vypracování této práce bylo vytvořit ucelený přehled o pojistném podvodu jako takovém, blíže se zaměřit na vybranou skupinu těchto podvodů a pokusit se vyhodnotit faktory směřujících ke vzniku pojistného podvodu v této oblasti a následně vyhodnotit rizikové skupiny této trestné činnosti. Co se týče vybrané skupiny pojistných podvodů, tak především z důvodů svého studijního zaměření jsem si vybral oblast občanského pojištění domácností a nemovitostí.

Pokud bychom se tedy měli pokusit vyhodnotit faktory směřující ke vzniku pojistného podvodu, tak z obecného hlediska je to právě již zmíněný přístup veřejnosti k tomuto druhu trestné činnosti. Většina obyvatel má totiž pocit, že jsou velkými pojišťovny okrádána, pojišťovny se na ní obohacují a podobně. Dalším důvodem neodmítavého přístupu lidí k pojistným podvodům je také to, že v těchto případech neteče krev, újma není způsobena

konkrétnímu jedinci, jde se proti velkým společnostem a tak si často mnozí ani neuvědomují, že páchají něco nezákonného. Pro mnohé je též nepříjemné samotné fungování pojišťovnictví a pojistného vztahu, kdy pojištěnci stále platí pojistné a v podstatě z toho nic nemají a proto se pokouší o různé pojistné podvody. V poslední době je též zmiňována v souvislosti s pojistnými podvody ekonomická krize, kdy se spousta obyvatel dostává finančně do úzkých a jednou z možností, jak si přilepšit je právě podvedení pojišťovny. Tím se pachatelé stávají i dosud bezúhonní občané. V poslední době též vzrůstá množství takzvaných oportunitních pojistných podvodů, kdy k pojistnému podvodu vedla například již vzniklá situace či pojistná událost.

Co se týče konkrétní oblasti pojištění domácností a nemovitostí, tak zde patří k nejčastějším rizikovým faktorům vzniku pojistných podvodů zcela jistě živelné pohromy. Povodně a hurikány totiž zasahují naše území téměř pravidelně každým rokem a způsobují mnoha milionové škody. Pachatelé se v těchto případech snaží takto vzniklé škody uměle navyšovat, požadují plnění i například za předměty, které danou událostí vůbec poškozené nebyly a tak dále. Při vyloupení domácnosti jsou často udávány za odcizené i předměty, které poškozený vůbec nevlastnil – ukázkový příklad oportunitního pojistného podvodu.

Ke získání představy o rizikových skupinách pojistných podvodů nebylo možné využít jakýchkoliv dostupných statistik, jelikož, jak již bylo několikrát zmíněno v předchozích odstavcích a kapitolách, členění statistik pojistných podvodů vedených pojišťovnami je nedostatečné a zaměřuje se pouze na čtyři oblasti pojištění. Statistiky orgánu činných v trestním řízení naopak obsahují více informací o pachatelích, jako je například jejich věk či bydliště, avšak nezkoumají již konkrétní oblast pojištění, ve které došlo ke spáchání pojistného podvodu. Bylo tedy nutné provést vlastní zkoumání na základě dotazníku, které bylo podrobněji rozebráno ve třetí kapitole. Výsledky samozřejmě nelze ze spousty důvodů považovat za stoprocentní a navíc jsou ovlivňovány daným druhem prováděného šetření, což je též vysvětleno v dané kapitole.

Pokud bychom však měli z tohoto konkrétního výzkumu provést určení nejrizikovější skupiny náchylné k páchání pojistných podvodů v oblasti občanského pojištění nemovitostí a domácností, s největší pravděpodobností by se jednalo o muže ve věkovém rozmezí 25–54 let, vysokoškolsky vzdělaného, žijícího ve vlastním domě či bytě, který moc dobře ví co dělá a jaké by jeho chování mohlo mít následky. Také je dost možné, že se svůj čin pokusí v budoucnosti zopakovat. Počty pojistných podvodů jsou o něco vyšší v oblasti hlavního města a dále ústeckého a moravskoslezského kraje.

Dle mého názoru se tedy podařilo splnit zadané cíle práce a k výsledkům v dané oblasti pojistných podvodů se dobrat v rámci možností a použitých postupů co nejpřesnějším způsobem.

Rezervy jsou v tomto případě na straně jednotlivých pojišťoven či celé ČAP, které nevedou detailnější statistiky pojistných podvodů ve všech oblastech. Rizikové skupiny jednotlivých pojistných podvodů se v každé oblasti pojištění liší, navíc jsou ovlivněny chováním konkrétních jedinců, potencionálních pachatelů. A na tyto potencionální pachatele zase působí jiné vlivy, již zmíněné ekonomické či sociální. Profily a chování těchto osob je nutné dlouhodobě sledovat a analyzovat a až na základě těchto údajů zjišťovat, zda je jejich chování zcela náhodné nebo se podřizuje určitým trendům, s nějakou pravidelností se opakuje a tak dále. Toto by určitě vedlo ke zlepšení preventivních a represivních opatření, jelikož z detailnějších statistik by bylo snazší vyčíst, v jaké oblasti jsou veškerá opatření spolehlivá a fungující a v jaké oblasti je nutno zbystřit. Dokud tedy pojišťovny nebudou vést podrobnější statistiky o pojistných podvodech v jednotlivých oblastech, stejně jako podrobnosti o jejich pachatelích a tyto informace v přístupné formě zveřejňovat, bude možné se dále opírat pouze o nepodložené odhady či průzkumy, které boj s pojistnými podvody určitě neulehčují.

V rámci represivních opatření lze taktéž vysledovat určité rezervy. Jak již bylo zmíněno v kapitole o prevenci pojistného podvodu, ČAP podepsala v roce 2005 s Policejním prezidentem smlouvu o vzájemné spolupráci v oblasti pojistných podvodů. Přesto si však stále spousta pojistitelů stěžuje právě na nekvalitní práci a postup orgánů činných v trestním řízení. O tom svědčí nejen citovaný článek z Pojistného obzoru, ale též statistiky zjištěných pojistných podvodů v rámci ČAP oproti statistikám skutečně odsouzených pachatelů těchto podvodů. Směšné tresty pro mizivé procento odsouzených snad již není nutné zmiňovat, zobrazeny jsou v tabulce č. 15 a kompletní přehled se pak nachází v příloze B na konci této práce. Na stížnosti o nekorektním postupu orgánů činných v trestním řízení jsem v rámci vypracovávání mé práce narazil i v dalších odborných článcích či rozhovorech se zástupci pojišťoven na téma pojistných podvodů.

Další věcí je přístup pojistitele ke klientovi, kdy se pojišťovny snaží hlášení pojistných událostí v rámci možností co nejvíce ulehčit a urychlit a umožňují tak hlášení škod po telefonu či vyplněním online formuláře, což může nabádat k páchání pojistných podvodů, jelikož spousta podvodníků si myslí, že likvidace proběhne bez účasti likvidátora a dojde k bezproblémovému průběhu škodní události a následnému vyplacení pojistného plnění. Poctivých pojištěnců je však většina a proto jsou taková opatření pochopitelná. Na druhou

stranu spousta pojišťoven má ve svých často komplikovaných pojistných podmínkách nenápadné a na první pohled nevýznamné výluky a limity plnění, aby nemuseli vyplácet v případě plnění celou částku a pojištěný si pak v dobré vůli myslí, že jeho domácnost či nemovitost je bezpečně pojištěna na veškeré případné škody. Dále, například při vloupání do domácnosti, kdy dojde k odcizení určitých předmětů je nutné prokázat, že došlo k překonání nějaké překážky, což v dnešní době může být často problém, jelikož spousta zlodějů je schopná provést vloupání za pomoci nedestruktivních a neprokazatelných metod. I takovéto drobnosti a lpění pojišťoven na přesném postupu a dodržování veškerých formalit pak mohou dosud poctivého pojištěnce donutit ke změně chování, jelikož se cítí pojišťovnou podveden a okraden.

Dobré je také dodat, že podstatná je i osvěta v oblasti pojistných podvodů a to ve všech druzích sdělovacích prostředků, jelikož například z mého průzkumu vyplynulo, že ze 112 dotázaných nemělo celých 69 ponětí o tom, že se v případě pojistného podvodu jedná o trestný čin s délkou odnětí svobody až deseti let. Podstatnější je ovšem spíše to, aby si pachatelé uvědomili, že i v případě, kdy nedojde k jejich odhalení, tak na základě principu solidarity zaplatí pojistný podvod nakonec i oni sami, jelikož pojišťovny z důvodů takto uměle zvýšených pojistných rizik navýší pojistné částky pro další pojistná období. Pojistné podvody tak nakonec zaplatíme všichni.

Závěrem bych také rád dodal, že si rozhodně nemyslím, ač to z této práce může vyplývat, že všichni pojištěnci jsou zloději, pojišťují se pouze za účelem okrádání pojišťoven a tak dále. Naopak, většina pojištěnců je právě těch poctivých, kteří pravidelně platí pojistné, o pojistné podvody se nepokouší ani při sebemenší příležitosti a pouze doplácí na chování té menší skupiny nepoctivců a to tím, že platí každoročně se zvyšující pojistné, které má krýt právě pojistné podvody. Tématem této práce však byly pojistné podvody a tak je logické, že skupiny podvodníků zde byly zmiňovány více, než skupiny těch poctivých.

Protože pojistné podvody doprovází pojišťovníctví již od jeho prvopočátků, bylo by naivní si myslet, že se je jednou podaří zcela eliminovat. Od dob sametové revoluce však v České republice v této oblasti proběhla spousta kvalitních opatření nejen na legislativní úrovni, vývoj jde stále dopředu a tak je boj pojišťoven s tímto druhem trestné činnosti alespoň nějakým způsobem usnadněn.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Monografie

- [1] DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. Praha : Ekopress, s.r.o., 2003. 178 s.
- [2] MARVAN, M. *Dějiny pojišťovnictví v Československu 1.díl*. Praha : NOVINÁŘ, 1989. 364 s.
- [3] MARVAN, M.; CHALOUPECKÝ, J. *Dějiny pojišťovnictví v Československu 2.díl*. Bratislava : ALFA KONTI, 1993. 435 s.
- [4] CHMELÍK, J.; PORADA, V.; PRŠAL, V. *Pojistné podvody*. Praha : Policie České republiky, 2000. 95 s.

Odborná periodika

- [1] RYCHLÍK, A. J. O podvodech v námořním pojištění. *Pojistný obzor*. 1980, 6, s. 191-193.
- [2] MARVAN, M.; CHALUPECKÝ, J. Kapitoly z historie českého pojišťovnictví (18. část). *Pojišťovací podvody. Příloha pojistného obzoru*. 1996, 12, s. 2-3.
- [3] ŠKROPIL, M. Pojišťovací podvody v ČR z pohledu dřívější a dnešní právní úpravy. *Právní rádce*. 2002, 10, s. 12.
- [4] WAWERKOVÁ, M. Pojistný podvod. *Pojistné rozpravy*. 1998, 3, s. 73-76.
- [5] KOLEKTIV AUTORŮ. Pojistný podvod. *Pojistné rozpravy*. 1997, 1, s. 75-83.
- [6] PRŠAL, V. Zjišťování příčin vzniku požárů a pojistné podvody související se zhárstvím (1. a 2. část). *Pojistný obzor*. 2007, 5;6, s. 8-9; 10-11.
- [7] KELLER, J. Orkán v boji s vichřicí. *Pojistný obzor*. 2008, 3, s. 18-19.
- [8] Fakta o pojistných podvodech. *Pojistný obzor*. 2004, 12, s. 10.
- [9] PRŠAL, V. Spolupracovat s policií při vyšetřování pojistných podvodů, nebo volit vlastní způsoby ochrany zájmů pojišťovny?. *Pojistný obzor*. 2007, 12, s. 15-17.
- [10] RŮŽEK, J. Jak předcházet podvodům v pojišťovnictví?. *Pojistný obzor*. 2005, 9, s. 12-13.

Internetové zdroje

[1] *FinančníVzdělávání.cz* [online]. 13.3.2007 [cit. 2011-01-24]. Historie pojištění, jeho vývoj a význam. Dostupné z WWW:

<<http://www.financnivzdelavani.cz/webmagazine/page.asp?idk=394>>.

[2] *Ministerstvo spravedlnosti České Republiky* [online]. 1998 [cit. 2011-03-03]. Statistické ročenky. Dostupné z WWW:

<<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=400&d=35214>>.

[3] *finance.cz* [online]. 25.1.2011 [cit. 2011-01-26]. Pojišťovny opět úspěšné v boji s podvodníky. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/295876-pojistovny-opet-uspesne-v-boji-s-podvodniky>>.

[4] *iDNES.cz* [online]. 18.8.2009 [cit. 2011-01-29]. Začal soud s mužem, který připravil Českou pojišťovnu o 8 milionů. Dostupné z WWW: <http://brno.idnes.cz/brno-zpravy.asp?c=A090808_1237764_brno_dmk>.

[5] *iDNES.cz* [online]. 8.7.2005 [cit. 2011-01-28]. Pojistné podvody: jak se brání pojišťovny?. Dostupné z WWW:

<http://finance.idnes.cz/fi_blind.asp?r=fi_osobni&c=A050707_130132_fi_osobni_vra>.

[6] *EUROPORTAL* [online]. 18.1.2005 [cit. 2011-01-28]. Nové pojmy a záludnosti v pojistných smlouvách. Dostupné z WWW:

<<http://www.europortal.cz/new/?sid=548&print=548&grp=0>>.

[7] *Ekonom.iHNed.cz* [online]. 13.2.2007 [cit. 2011-02-12]. Pavel Východský: Češi tolerují pojistné podvody. Dostupné z WWW: <<http://ekonom.ihned.cz/c1-20417950-z-ciziho-krev-tece>>.

[8] *Parlamentní listy.cz* [online]. 15.8.2010 [cit. 2011-01-21]. Pojistné podvody přibývají. Za krizí a za povodní to tak chodí. Dostupné z WWW:

<<http://www.parlamentnilisty.cz/parlament/172634.aspx>>.

[9] *Novinky.cz* [online]. 7.7.2010 [cit. 2011-01-21]. Nová "móda" v Česku: založit požár a chtít peníze. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/finance/202438-nova-moda-v-cesku-zalozit-pozar-a-chtit-penize.html>>.

[10] *Novinky.cz* [online]. 4.8.2010 [cit. 2011-02-12]. Na pojistné podvody se dali i bezúhonní lidé kvůli pár tisícovkám. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/finance/207843-na-pojistne-podvody-se-dali-i-bezuhonni-lide-kvuli-par-tisicovkam.html>>.

[11] *lidovky.cz* [online]. 19.11.2009 [cit. 2011-02-15]. Pojistných podvodů přibývá. Stojí za tím ekonomická krize. Dostupné z WWW: <<http://byznys.lidovky.cz/pojistnych-podvodu>>.

pribyva-stoji-za-tim-ekonomicka-krize-p3m-/moje-penize.asp?c=A091119_162309_moje-penize_pf>.

[12] *EUROPORTAL* [online]. 16.12.2004 [cit. 2011-01-21]. Pojistné podvody společnost toleruje. Dostupné z WWW: <<http://www.europortal.cz/new/?sid=528>>.

[13] *Měšec.cz* [online]. 27.2.2008 [cit. 2011-03-03]. Pojišťovny odhalily pojistné podvody za více než půl miliardy korun. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/tiskove-zpravy/pojistovny-odhalily-pojistne-podvody-za-vice/>>.

[14] *Pojišťovna ČS* [online]. 1993 [cit. 2011-03-04]. Postup likvidace pojistné události. Dostupné z WWW: <<http://www.pojistovnacs.cz/klient/hlaseni-udalosti-postup-likvidace/>>.

[15] *Česká pojišťovna* [online]. 3.6.2008 [cit. 2011-03-09]. Česká pojišťovna odhalila za letošní první tři měsíce už tolik podvodů, kolik vloni za polovinu roku. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskapojistovna.cz/default.aspx?section=20101&tiskova=158>>.

[16] *iDNES.cz* [online]. 20.5.2010 [cit. 2011-03-09]. Na kole jsem boural do auta, bundy a hodinek, vymýšlel si v pojišťovně. Dostupné z WWW: <http://finance.idnes.cz/na-kole-jsem-boural-do-auta-bundy-a-hodinek-vymyslel-si-v-pojistovne-1py-/poj.asp?c=A100518_110320_poj_sov>.

[17] *Generali pojišťovna* [online]. 30.12.2010 [cit. 2011-03-09]. Kuriózní hlášení pojistných událostí. Dostupné z WWW: <<http://www.generali.cz/aktuality/kuriozni-hlaseni-pojistnych-udalosti>>.

[18] *Karlovarský deník.cz* [online]. 22.10.2009 [cit. 2011-03-09]. Za požárem starého domu v Rotavě stál pojistný podvod. Dostupné z WWW: <<http://karlovarsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/pozar-stareho-domu-rotava-pojistny-podvod-20091022.html>>.

[19] *Regiony24.cz* [online]. 19.5.2010 [cit. 2011-03-09]. Policie na Šumpersku řeší pojistný podvod z loňské povodně. Dostupné z WWW: <<http://olomoucko.regiony24.cz/11-86840-policie-na-sumpersku-resi-pojistny-podvod-z-lonske-povodne>>.

[20] *Novinky.cz* [online]. 11.9.2008 [cit. 2011-03-09]. VIDEO: Libuše Barková dostala u soudu dvouletou podmínku. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/krimi/149386-video-libuse-barkova-dostala-u-soudu-dvouletou-podminku.html>>.

[21] SKÁLOVÁ, V. *Aktuálně.cz* [online]. 15.8.2010 [cit. 2011-03-18]. Detektiv z pojišťovny: Za povodní podvádí i čestní lidé. Dostupné z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/prace/clanek.phtml?id=674430>>.

Právní předpisy

- [1] Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů
- [2] Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví
- [3] Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
- [4] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- [5] Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČAP – Česká asociace pojišťoven

CEA – Comité Européen des Assurances - Evropská pojišťovací a zajišťovací federace

ABI – Association of British Insurers

ČR – Česká republika

PP – pojistný podvod

MO – majetek a odpovědnost

atd. – a tak dále

apod. – a podobně

tzv. – tak zvaný

tzn. – to znamená

resp. – respektive

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA A: Dotazník

PŘÍLOHA B: Soudní statistiky trestného činu pojistného podvodu dle § 250 za jednotlivé roky

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA A: Dotazník

Anonymní internetový průzkum pojistných podvodů páchaných v oblasti občanského pojištění nemovitostí a domácností.

1. Pohlaví

Muž Žena

2. Věk

18-24 25-34 35-44 45-54 55-64 64- †

3. Vzdělání

Základní Výuční list Středoškolské s maturitou Vysokoškolské

4. Bydlíte v kraji:

Hl.m. Praha Jihomoravský Moravskoslezský Plzeňský Liberecký Olomoucký Ústecký
Královéhradecký Jihočeský Pardubický Zlínský Středočeský Karlovarský Vysočina

5. Žijete:

Ve vlastním domě/bytě V pronajatém domě/bytě

6. Spáchal jste někdy úspěšně pojistný podvod v souvislosti s pojištěním nemovitosti nebo domácnosti?

Ano Ne

6a. Pokud ano, plánujete to v budoucnu udělat znovu?

Ano Ne

6b. Pokud ne, plánujete to v budoucnu?

Ano Ne

7. Pojistný podvod jste spáchali formou

Fiktivní pojistné události Umělého navýšení škody

8. Jak velkou újmu jste pojišťovně způsobily?

V řádu tisíců V řádu desetitisíců V řádu sta tisíců V řádu milionů

9. Vysvětlete, jaké důvody Vás k tomu vedly/vedou.

10. Víte, že se jedná o trestný čin s délkou odnětí svobody až 10 let?

Ano Ne

11. Spáchali jste někdy jiný pojistný podvod, který se netýkal pojištění nemovitosti a domácnosti?

Ano Ne

PŘÍLOHA B: Soudní statistiky trestného činu pojistného podvodu dle § 250 za jednotlivé roky

2005	Území								
	ČR	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
TRESTNÉ ČINY - celkem	433	101	30	43	32	52	14	78	83
z toho vliv alkoholu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ODSOUZENO - osob celkem	357	88	21	38	29	49	13	50	69
z toho žen	40	5	1	4	4	7	3	3	13
vliv alkoholu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
jiné návykové látky	0	0	0	0	0	0	0	0	0
recidivistů	8	1	1	0	2	0	0	2	2
věk 15 - 17	0	0	0	0	0	0	0	0	0
z toho dívek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 18 - 19	8	1	0	1	2	0	0	2	2
20 - 24	64	16	2	9	5	9	2	14	7
25 - 29	103	29	4	13	9	15	3	6	24
30 - 39	121	28	10	6	8	18	5	23	23
40 - 49	38	8	4	5	3	6	3	4	5
50 a více	23	6	1	4	2	1	0	1	8
TREST NEPO - celkem	10	0	2	1	3	0	0	3	1
z toho do 1 roku	3	0	0	1	0	0	0	2	0
přes 1 r. do 5 r.	6	0	1	0	3	0	0	1	1
přes 5 r. do 15 r.	1	0	1	0	0	0	0	0	0
přes 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
doživotí	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TREST PO	290	70	14	32	24	44	8	33	65
ZÁKAZ ČINNOSTI	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PENĚŽITÝ TREST	33	10	3	4	0	5	4	6	1
OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE	18	6	2	1	1	0	1	7	0
TRESTNÍ OPATŘENÍ	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JINÝ TREST	0	0	0	0	0	0	0	0	0
UPUŠTĚNO od potrestání	6	2	0	0	1	0	0	1	2
TRESTY ve spoj. s jinými tr.	47	11	3	2	4	4	0	3	20
ZÁKAZ ČINNOSTI	7	1	0	1	0	2	0	0	3
PENĚŽITÝ TREST	38	10	3	1	3	2	0	2	17
JINÝ TREST	2	0	0	0	1	0	0	1	0
OCHRANNÉ LÉČENÍ - celkem	0	0	0	0	0	0	0	0	0
protialkoholní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
protitoxikomanické	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ostatní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OCHRANNÁ VÝCHOVA	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ZPROŠTĚNO	117	31	4	24	10	14	8	6	20
ZASTAVENO	11	5	0	1	1	2	0	2	0
z toho amnestie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
POSTOUPENO	2	1	0	0	0	0	0	0	1

2006	Území								
	ČR	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
TRESTNÉ ČINY - celkem	364	108	39	49	44	34	18	37	35
z toho vliv alkoholu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ODSOUZENO - osob celkem	319	96	33	40	35	33	15	37	30
z toho žen	46	14	4	10	5	5	0	4	4
vliv alkoholu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
jiné návykové látky	0	0	0	0	0	0	0	0	0
recidivistů	10	2	1	0	0	0	0	4	3
věk 15 - 17	0	0	0	0	0	0	0	0	0
z toho dívek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 18 - 19	7	1	1	2	1	1	0	0	1
20 - 24	60	11	10	13	6	3	2	8	7
25 - 29	81	27	6	12	10	8	4	11	3
30 - 39	97	29	12	10	9	12	6	9	10
40 - 49	49	18	3	2	5	5	3	7	6
50 a více	25	10	1	1	4	4	0	2	3
TREST NEPO - celkem	8	3	1	2	0	1	0	0	1
z toho do 1 roku	2	2	0	0	0	0	0	0	0
přes 1 r. do 5 r.	6	1	1	2	0	1	0	0	1
přes 5 r. do 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
přes 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
doživotí	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TREST PO	269	77	26	36	29	29	12	31	29
ZÁKAZ ČINNOSTI	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PENĚŽITÝ TREST	25	7	5	1	6	2	2	2	0
OBEZNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE	12	7	0	0	0	1	1	3	0
TRESTNÍ OPATŘENÍ	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JINÝ TREST	1	1	0	0	0	0	0	0	0
UPUŠTĚNO od potrestání	4	1	1	1	0	0	0	1	0
TRESTY ve spoj. s jinými tr.	34	12	3	4	4	0	2	7	2
ZÁKAZ ČINNOSTI	7	3	0	2	0	0	0	2	0
PENĚŽITÝ TREST	26	8	3	2	4	0	2	5	2
JINÝ TREST	1	1	0	0	0	0	0	0	0
OCHRANNÉ LÉČENÍ - celkem	0	0	0	0	0	0	0	0	0
protialkoholní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
protitoxikomanické	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ostatní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OCHRANNÁ VÝCHOVA	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ZPROŠTĚNO	125	49	8	6	18	10	5	17	12
ZASTAVENO	30	10	3	4	0	2	0	8	3
z toho amnestie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
POSTOUPENO	1	0	0	0	0	0	1	0	0

2007	Území								
	ČR	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
TRESTNÉ ČINY - celkem	323	117	34	16	26	51	14	26	39
z toho vliv alkoholu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ODSOUZENO - osob celkem	281	107	24	15	22	48	11	20	34
z toho žen	39	15	3	3	4	6	0	3	5
vliv alkoholu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
jiné návykové látky	0	0	0	0	0	0	0	0	0
recidivistů	8	1	3	0	0	0	0	1	3
věk 15 - 17	1	0	0	0	0	0	1	0	0
z toho dívek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 18 - 19	8	3	1	1	1	2	0	0	0
20 - 24	53	19	2	4	5	10	1	2	10
25 - 29	74	29	8	4	7	10	2	5	9
30 - 39	92	40	3	4	7	15	5	9	9
40 - 49	32	10	4	2	1	7	1	2	5
50 a více	21	6	6	0	1	4	1	2	1
TREST NEPO - celkem	5	3	0	1	0	0	1	0	0
z toho do 1 roku	0	0	0	0	0	0	0	0	0
přes 1 r. do 5 r.	5	3	0	1	0	0	1	0	0
přes 5 r. do 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
přes 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
doživotí	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TREST PO	226	85	24	9	16	35	10	17	30
ZÁKAZ ČINNOSTI	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PENĚŽITÝ TREST	18	4	0	2	4	5	0	0	3
OBECEŇ PROSPĚŠNÉ PRÁCE	23	13	0	2	1	5	0	2	0
TRESTNÍ OPATŘENÍ	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JINÝ TREST	1	1	0	0	0	0	0	0	0
UPUŠTĚNO od potrestání	8	1	0	1	1	3	0	1	1
TRESTY ve spoj. s jinými tr.	12	4	0	3	1	0	2	0	2
ZÁKAZ ČINNOSTI	2	0	0	0	1	0	0	0	1
PENĚŽITÝ TREST	10	4	0	3	0	0	2	0	1
JINÝ TREST	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OCHRANNÉ LÉČENÍ - celkem	0	0	0	0	0	0	0	0	0
protialkoholní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
protitoxikomanické	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ostatní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OCHRANNÁ VÝCHOVA	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ZPROŠTĚNO	115	43	8	6	6	28	2	12	10
ZASTAVENO	17	6	3	1	1	2	1	3	0
z toho amnestie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
POSTOUPENO	2	1	0	0	0	0	0	1	0

2008	Území								
	ČR	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
TRESTNÉ ČINY - celkem	279	109	20	18	13	48	16	28	27
z toho vliv alkoholu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ODSOUZENO - osob celkem	226	91	16	12	12	36	13	20	26
z toho žen	31	14	2	2	4	4	0	1	4
vliv alkoholu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
jiné návykové látky	0	0	0	0	0	0	0	0	0
recidivistů	10	2	1	0	0	0	0	2	5
věk 15 - 17	0	0	0	0	0	0	0	0	0
z toho dívek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 18 - 19	4	0	1	0	0	2	0	0	1
20 - 24	46	17	5	4	6	3	3	7	1
25 - 29	70	32	4	4	1	10	8	3	8
30 - 39	60	26	5	1	2	14	1	3	8
40 - 49	15	5	0	1	1	2	0	3	3
50 a více	15	5	0	1	1	2	0	3	3
TREST NEPO - celkem	9	4	0	0	0	1	0	2	2
z toho do 1 roku	1	0	0	0	0	0	0	0	1
přes 1 r. do 5 r.	8	4	0	0	0	1	0	2	1
přes 5 r. do 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
přes 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
doživotí	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TREST PO	190	77	11	11	12	32	11	12	24
ZÁKAZ ČINNOSTI	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PENĚŽITÝ TREST	16	4	4	1	0	1	2	4	0
OBEZNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE	9	4	1	0	0	2	0	2	0
TRESTNÍ OPATŘENÍ	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JINÝ TREST	0	0	0	0	0	0	0	0	0
UPUŠTĚNO od potrestání	2	2	0	0	0	0	0	0	0
TRESTY ve spoj. s jinými tr.	20	7	4	4	1	0	0	3	1
ZÁKAZ ČINNOSTI	5	1	2	1	0	0	0	0	1
PENĚŽITÝ TREST	14	6	1	3	1	0	0	3	0
JINÝ TREST	1	0	1	0	0	0	0	0	0
OCHRANNÉ LÉČENÍ - celkem	0	0	0	0	0	0	0	0	0
protialkoholní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
protitoxikomanické	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ostatní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OCHRANNÁ VÝCHOVA	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ZPROŠTĚNO	113	50	3	9	9	22	3	8	9
ZASTAVENO	16	10	1	0	2	0	1	2	0
z toho amnestie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
POSTOUPENO	1	0	0	0	0	0	0	0	1

2009	Území								
	ČR	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM
TRESTNÉ ČINY - celkem	235	70	55	6	4	24	26	31	19
z toho vliv alkoholu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ODSOUZENO - osob celkem	168	48	32	6	4	20	16	24	18
z toho žen	23	6	5	0	0	2	3	5	2
vliv alkoholu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
jiné návykové látky	0	0	0	0	0	0	0	0	0
recidivistů	1	0	0	0	0	0	0	1	0
věk 15 - 17	0	0	0	0	0	0	0	0	0
z toho dívek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
věk 18 - 19	2	1	0	0	0	1	0	0	0
20 - 24	27	8	5	0	0	3	4	3	4
25 - 29	49	12	10	3	1	6	4	11	2
30 - 39	61	21	11	0	3	8	4	6	8
40 - 49	12	2	2	3	0	1	1	1	2
50 a více	12	2	2	3	0	1	1	1	2
TREST NEPO - celkem	14	6	1	0	0	0	0	6	1
z toho do 1 roku	4	0	0	0	0	0	0	3	1
přes 1 r. do 5 r.	8	4	1	0	0	0	0	3	0
přes 5 r. do 15 r.	2	2	0	0	0	0	0	0	0
přes 15 r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
doživotí	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TREST PO	122	30	28	4	2	16	13	14	15
ZÁKAZ ČINNOSTI	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PENĚŽITÝ TREST	19	9	2	1	1	1	3	0	2
OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE	1	0	0	0	1	0	0	0	0
TRESTNÍ OPATŘENÍ	0	0	0	0	0	0	0	0	0
JINÝ TREST	0	0	0	0	0	0	0	0	0
UPUŠTĚNO od potrestání	12	3	1	1	0	3	0	4	0
TRESTY ve spoj. s jinými tr.	19	6	3	0	0	1	3	4	2
ZÁKAZ ČINNOSTI	3	0	0	0	0	0	0	2	1
PENĚŽITÝ TREST	16	6	3	0	0	1	3	2	1
JINÝ TREST	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OCHRANNÉ LÉČENÍ - celkem	0	0	0	0	0	0	0	0	0
protialkoholní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
protitoxikomanické	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ostatní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OCHRANNÁ VÝCHOVA	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ZPROŠTĚNO	68	26	8	3	8	11	1	5	6
ZASTAVENO	16	8	0	0	2	6	0	0	0
z toho amnestie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
POSTOUPENO	0	0	0	0	0	0	0	0	0